

Sammen skal vi nok klare den!

Af Tina Benthin Olsen

Kilde: www.funnypostcard.com

Terapihund i pædagogisk arbejde

Bachelorprojekt maj 2006, eksamenskarakter: 11

Vejleder: Lis Leleur

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Problemformulering:	5
Afklaring af målgruppe.	5
Metodeafsnit.	6
Case	7
1.del	10
Bourdieu's samfundssyn.	10
Livskvalitet ifølge Siri Næss	13
Hvad er omsorgssvigt?	14
Reaktiv tilknytningsforstyrrelse	15
Den psykologiske tilknytningsudvikling	17
En sikker base	17
Involveringspædagogik.	19
Behandling af tilknytningsforstyrrede børn ifølge Niels Peter Rygård	22
Statistik for omsorgssvigt	25
Delkonklusion	27
2.del	30
Mennesker og dyrs fælles historie.	30
Dyrenes relevans for sociologien	31
Børns forhold til dyr	32
Kæledyr som terapi	35
Hvad er en terapihund?	36
"Therapy Dogs International"	39
Erfaringer med terapihunde	40
Delkonklusion	41
3. del	42
Pædagogens rolle	42
Konklusion	45
Litteraturliste	49

Indledning

Der har gennem adskillige år været fokus på anvendelse af servicehunde, som hjælp til fysisk handicappede. Disse hunde kan en masse praktiske ting, som gør hverdagen lettere for disse mennesker.

Fokus er i de senere år i stigende grad flyttet fra disse servicehunde til terapihunde og andre dyr, der fungerer i terapissammenhænge/ rehabiliteringsforsøg. Der er bragt artikler og tv-udsendelser om succesoplevelser med disse dyr. Jeg har læst om ”læsehunde”¹, heste brugt i terapeutisk sammenhæng og motorisk træning², køer som hjælp med hensyn til rehabilitering af kriminelle³ osv. Jeg har set eller hørt om udsendelser, hvor man har en ”skolehund” i specialklasser⁴, hundetræning som terapi for langtidsfanger i amerikanske fængsler⁵ osv. Jeg fornemmer at brugen af terapihunde / dyr er intensiveret i de senere år.

Jeg har i forbindelse med min interesse for hunde, og ikke mindst gennem vores kennelvirksomhed, talt med mange forskellige mennesker, hvor hunde har betydet et vendepunkt i deres liv. Nogle af disse mennesker har haft en traumatisk oplevelse som voksne, hvor deltagelsen af en hund i et terapiforløb har gjort det lettere, at få talt om oplevelserne. Andre har oplevet at være ”et barn der ikke havde eller turde have, sociale kontakter”, hvor hunden fik dem til at overvinde deres angst for social kontakt. Hunden vækker ansvarsfølelsen og ikke mindst den kærlighed og tillid, som kan være en mangelvare for nogle i forhold til relationer til andre mennesker. I sociale møder fjerner hunden fokus fra personen, så kommunikationen ikke bliver for personlig i starten. Personen føler sig mere tryk ved kontakten, når hunden er mellemlid. Hunden har medvirket til, at disse mennesker har fået en ”normal” hverdag og dermed en mening med tilværelsen.

I min sidste praktik, specialpraktik, havde vi en dreng på 7 år, hvor en del af diagnosen lød på damp. Han er en dreng, der ”løber på væggene”. Jeg holdt meget af at være sammen med ham og var det meget ofte. Jeg blev rost for min håndtering af drengen og pædagogerne mente, at det var

¹ Familiejournalen – nr.13, 26 marts 2005

² Lena E. Sørensen – Hesten som pædagogisk redskab

³ Politikken – 5. sektion s.5 – 12 februar 2006

⁴ <http://www.tv2fyn.dk/article/36004?highlight=skolehund>

⁵ <http://www.visionspartiet.dk/aktuelt/side.php/nr/16#Oplægomkriminalitet> – refererer til udsendelse på Discovery

min erfaring med hunde / hundetræning, der var årsag til, at det fungerede så godt for os, da jeg var meget tydelig i mit kropssprog og udtrykte mig klart i dialogen med drengen.

Dette fik mig til at reflektere over mulighederne for at udnytte dette i forbindelse med pædagogisk praksis. Jeg nåede frem til, at når omgangen med hunde kunne forbedre min omgang med børnene i denne praktik, hvad kunne ”den ægte vare” så ikke gøre for dem? Jeg må dog indrømme, at min interesse ikke ligger indenfor handicapområdet, men mere indenfor normalområdet og socialt belastede børn/ unge.

Jeg er ikke i tvivl om, at børn lærer en masse ved at omgås hunde i al almindelighed, men hvordan kan en terapihund fungere i denne sammenhæng? Det er ikke muligt eller ønskeligt at alle børn skal have en hund og slet ikke en terapihund, men jeg tror at nogle børn vil kunne have meget gavn af at komme i kontakt med en terapihund.

Hvad er det så en terapihund kan gøre? Jeg tror på, at den ville kunne skabe en åbning til dialog med barnet, så det er muligt gennem hunden at arbejde med barnet ud fra en pædagogisk målsætning. Jeg ser hunden som ”det fælles tredje” i starten og gennem skabelse af tillid mellem barn og pædagog, skulle hunden med tiden kunne træde i baggrunden.

I forbindelse med nogle socialt belastede børn er jeg ikke i tvivl om effekten af brugen af hund, men hvad med normalområdet? Ville en terapihund kunne bruges i en børnehave? Hvilke børn i en børnehave kunne have gavn af en terapihund? Hvordan skulle det foregå? Skal barnet have en hund i hjemmet, eller kan man bruge den i institutionen? Kan man tilknytte en pædagog med terapihund til PPR⁶/støttekorpsen? Vil det kunne give andre, bedre og / eller hurtigere resultater end almindelig pædagogisk tilgang?

Jeg ved, at nogle børn har meget glæde af at have deres egen terapihund, men kan det lade sig gøre at overføre de gode erfaringer til institutioner og støttekorps, hvor hunden kun er til låns i en kortere eller længere periode?

Umiddelbart kan jeg ikke svare på disse spørgsmål, men jeg tror på muligheden og vil derfor gerne undersøge det nærmere.

⁶ Pædagogisk psykologisk rådgivning.

Problemformulering:

Tilknytningsforstyrrede børn har det svært i sociale sammenhænge og derfor er det vigtig at hjælpe disse børn med at opbygge mestringsstrategier, så deres muligheder for sociale relationer forbedres.

I forbindelse med de erfaringer som disse børn har med relationer, kan det være problematisk at opbygge tilliden mellem barn og pædagog, da barnet måske kan være i tvivl om, hvilke motiver pædagogen har.

Da tid er en vigtig faktor i arbejdet med tilknytningsforstyrrede børn, tror jeg, at dette tillidsforhold hurtigere vil kunne opbygges gennem brug af terapihund.

Dette er et ubeskrevet område. I hvert fald er det ikke lykkedes mig at finde litteratur om emnet. Derfor mener jeg, at det både er relevant og interessant at undersøge om der er nogle erfaringer fra andre områder, eller om der er noget teoretisk belæg for anvendelse af terapihunde. Jeg forestiller mig, at terapihunden måske kunne hjælpe børn med lettere tilknytningsforstyrrelser i de normale daginstitutioner og dermed gøre en tidligere indsats for, at barnet får så ”normalt” liv som muligt. (evt. gennem PPR / støttekorps)

Derfor vil min afgrænsede problemformulering lyde således:

Er det muligt at anvende en terapihund i det pædagogiske arbejde?

I givet fald, på hvilken måde kan terapihunden så indgå som pædagogisk redskab i forhold til tilknytningsforstyrrede børn i institutionerne?

Afklaring af målgruppe.

Jeg vil begrænse mig til danske børn mellem 3 og 6 år, da børn med anden etnisk baggrund oftest har en anden tilgang til hunde.

En terapihund i støttekorps kan ikke afhjælpe fysiske overgreb, vanrøgt, psykiske overgreb eller seksuelle overgreb. Der skal gribes ind, så omsorgssvigtene stopper. Derefter kan terapihunden måske hjælpe barnet til at gøre sig nogle positive erfaringer omkring relationer.

Min målgruppe, som jeg vil kunne møde i de almindelige institutioner, må være de børn, hvor forældrene på grund af uvidenhed, manglende evner eller egen udvikling ikke formår at give barnet de bedste muligheder for udvikling.

Jeg vil undersøge muligheden for brug af teraphund i normale daginstitutioner og ikke specialinstitutioner.

Niels Peter Rygård⁷ skriver: ”udgangspunktet for de 0 – 7 årige er, at 80 % har nok i deres forældre, 15 % er noget utrygge og noget fejlnærede hjemmefra, og 5 % har mest brug for, at en enkelt pædagog går med dem på maven **dagen lang**”⁸ **fodnote**

Jeg vil bruge teraphunden til de sidste 5 %.

Metodeafsnit.

Da jeg selv gerne vil have et referat af eventuelle teoretikere så jeg ved, hvad de står for, inden jeg læser et projekt, vælger jeg at starte projektet med at referere, hvad mine valgte teoretikere står for. Jeg vil dele opgaven op i 3 dele, for at gøre den mere overskuelig. 1. del vil omhandle betydningen af omsorgssvigt / tilknytningsforstyrrelse i forhold til udvikling og samfund. 2. del vil omhandle menneskets opfattelse af dyr og afklaring af begrebet ”teraphund”. 3. del vil omhandle pædagogens rolle, konklusion og perspektivering. Del 1. og 2. vil løbende blive kommenteret, og hvert afsnit vil blive afsluttet med en delkonklusion. Jeg har valgt denne måde, for at få forståelse for de forskellige områder, inden jeg ser på et samspil mellem pædagogik og teraphund.

Jeg har valgt at bruge en hermeneutisk tilgang i forbindelse med dette projekt., da tilknytningsforstyrrede børn er meget impulsstyrede. For at forstå et tilknytningsforstyrret barn, mener jeg at det er vigtigt, at se barnet i sin kontekst, for at kunne forstå dets situation og der igennem skabe forståelse for dets behov

Dannelsesidealet i den hermeneutiske tilgang, er at lære barnet ansvarlig handlen, at skabe mulighed for selvrealisering og forbedring af egen situation, hvilket jeg mener er meget aktuelt for disse børn.

Jeg mener, at min tilgang til målgruppen må gå gennem den hermeneutiske tilgang, således at børnene først lærer at styre deres adfærd, så adfærden ikke står i vejen for udviklingen. Når / hvis dette mål nås, og der er skabt forståelse for de forskellige indre følelser og deres påvirkning på omgivelserne, kan og skal der arbejdes videre med selvbestemmelse gennem ansvarlig handlen.

⁷ Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s. 27

Jeg vil bruge de forskellige teoretikere i uddrag til de områder, hvor de er relevante for mit projekt.

Jeg har valgt at bruge Bourdieu til at give et samfundsmæssigt syn på projektet. Bourdieu ser menneskets udvikling som et sammenspil mellem mennesker og samfundet.

Han taler om felt, positioner og kapital. Jeg mener, at disse begreber danner et godt grundlag for illustration af tilknytningsforstyrrede børns vanskeligheder. Med baggrund i deres omsorgssvigt vil de have en svag kapital på nogle eller alle områder, og det vil påvirke deres position i feltet. Jeg mener, at det vil påvirke deres livskvalitet og derfor vil jeg se nærmere på Siri Næss' definition af livskvalitet. Jeg har valgt Siri Næss fordi, hun sætter fokus på de subjektive forhold og ikke de samfundsmæssige. Jeg mener, at ting som bolig, økonomi og arbejde har en sekundær indvirkning på et barns livskvalitet, men at barnets oplevelse af livskvalitet er baseret på det subjektive, f.eks. at have nogle at lege med og oplevelsen af at være tryk osv.

For at kunne hjælpe tilknytningsforstyrrede børn til at mestre samværet med andre, er vi nødt til først at hjælpe dem med at mestre deres egen adfærd og følelser.

Før jeg kan danne en mening om, hvilken hjælp disse børn skal have, er jeg nødt til at vide mere om, hvad omsorgssvigt og tilknytningsforstyrrede børn er.

Da Kari Killen har mange års erfaring omkring disse børn, har jeg valgt at bruge hende til at definere, hvad omsorgssvigt er og hvilke tegn der indikerer, at der er tale om omsorgssvigt og ikke noget andet.

Da tilknytningsforstyrrede børn er en gruppe af omsorgssvigtede børn, mener jeg, at det er vigtigt at se på omsorgssvigt, inden jeg, ved hjælp af Niels Peter Rygård, vil definere tilknytningsforstyrrelser.

Idet jeg, som fokuspunkt, ønsker at arbejde med disse børn i børnehaverne og ikke i behandlingsinstitutioner, er det den lettere tilknytningsforstyrrelse, jeg vil fokusere på.

Jeg har mødt flere af dem i både mit virke før seminarierne og i mine praktikker. Det er ofte børn med rimeligt gode familieforhold, men hvor et eller andet er gået galt undervejs.

Jeg vil uddybe dette i nedenstående case.

Case

Da jeg var i øvelsespraktik i en almindelig børnehave, mødte jeg en dreng på 5½ år, som jeg reflekterede meget over. Begge forældre havde fuldtidsarbejde, og der var to mindre søskende (tvillinger) på 3½ år, som også gik i børnehaven. Han var et barn, der meget af tiden befandt sig i

udkanten af pædagogernes kontaktflade. Han var ikke interesseret i kontakten med pædagogerne, så når pædagogerne ønskede kontakt med ham, ville han gerne stikke af. Han tog ikke gerne øjenkontakt og lavede mange overspringshandlinger⁹. Ofte måtte han tales ned fra et træ, når der skulle spises eller laves andre fælles aktiviteter. Hans legede mest med en dreng på 3 ½ år, som var med på alt, hvad han fandt på, eller han kunne lege alene. Han søgte sjældent de jævnaldrende børn i leg og de søgte ikke ham.

Der var ikke iværksat nogle handlingsplaner omkring drengen i institutionen, dog var han ind i mellem emne på personalemøderne. I de samtaler jeg havde med personalet, mente de, at drengen måske ikke fik så meget opmærksomhed på grund af tvillingerne, men at det nok skulle gå. Støttepædagogen, som var i huset i forbindelse med et andet barn, var derimod lidt uforstående overfor, at der ikke var sat noget i værk omkring drengen.

Jeg vil se på den psykologiske udvikling af børnenes tilknytning, ved at bruge John Bowlby's teori om *"en sikker base"*. og Niels Peter Rygård's *"Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse "Tidlig frustration"*. John Bowlby for at få informationer om tilknytningsudviklingen i de første år, og Niels Peter Rygård for at få informationer om, hvilke fejludviklinger der kan forekomme, hvis der sker fejl i tilknytningen.

Disse teorier vil jeg bruge til at afklare hvilke pædagogiske teorier, der vil kunne bruges til disse børn.

Jeg har valgt at bruge Niels Peter Rygård og William Glasser til den pædagogiske del.

William Glasser har skabt *"kontrolteori og realitetsterapi"* som i nordisk pædagogik bliver beskrevet som involveringspædagogik. Han taler om fem medfødte behov, som mennesket, gennem kontrol af adfærd, forsøger at få tilfredsstillet. Jeg har valgt at bruge William Glasser, da han tager udgangspunkt i barnets medfødte behov og jeg mener, at barnet først må lære at styre sine behov, før det kan lære at styre sin adfærd og dermed indgå i relationer med andre børn.

Niels Peter Rygård har jeg valgt, da han har praktisk erfaring med tilknytningsforstyrrede børn og derfor, efter min mening, er relevant for min opgave. Jeg formoder, at jeg kan bruge nogle af hans ideer i det pædagogiske arbejde med lettere tilknytningsforstyrrede børn

⁹ Overspringshandlinger – begynde at tale om noget andet, se på alt muligt, som ikke har med situationen at gøre, lege med fingrene osv.

Gennem socialforskningsinstituttet vil jeg samtidig undersøge omfanget af omsorgssvigt, for at få en ide om, hvor udbredt fænomenet er og om der overhovedet kan argumenteres for indførelsen af terapihunde i støttekorps, ud fra antallet af omsorgssvigtede børn.

Da jeg ønsker at inddrage terapihunden som pædagogisk redskab / metode, vil jeg afklare og definere begrebet terapihund.

Jeg vil bruge Bent Leicht Madsens bog om "Børn, dyr og Natur" og en artikel af Corwin R. Kruse fra Sociologisk Institut University of Minnesota omkring "dyrenes relevans for sociologien" til at se på hundens historiske sammenhæng med mennesket, og hvilke årsager der er til, at vi overhovedet tiltrækkes af dyr. Jeg har valgt at bruge disse to, da Bent Leicht Madsen er dyrlæge og Corwin R. Kruse er sociolog. Begge beskæftiger sig med interaktioner mellem mennesker og dyr. Det er meget svært at finde undersøgelser om netop denne form for interaktion, og her mener jeg at have fundet nogle undersøgelser, der er brugbare og ikke en enkelt persons holdning til dyr.

Jeg vil se på, hvorfor vi vælger at have kæledyr og børns forhold til disse. Dette mener jeg er relevant i forhold til folks almindelige opfattelse af kontakten med dyr, og jeg tror, at det vil have indflydelse på folks accept af brugen af terapihunde. Også her vil jeg bruge Bent Leicht Madsens bog om "Børn, dyr og Natur". I de efterfølgende emner, vil jeg inddrage samme bog, hvor jeg finder det relevant.

Selve begrebet terapihund vil jeg bruge Nordjyllands Dyreadfærds-klinik (NDA) ved Vibeke Reese til at afklare. Udover adfærdsbehandling/ rådgivning træner Vibeke service - og terapihunde. Hos NDA vil jeg indhente oplysninger om, hvad begrebet "terapihund" står for, hvilken uddannelse hunden gennemgår osv. og ikke mindst høre om Vibekes erfaringer med brug af terapihunde.

Jeg vil på denne måde få en uddybende viden omkring indenfor hvilke områder, det ville være muligt at inddrage terapihunde i det pædagogiske arbejde.

Jeg vil bruge forskellige artikler fra aviser, nettet, tv. osv. til at få et indblik i, hvilke erfaringer, der er med brug af hunde i pædagogisk sammenhæng.

Jeg har fået tilsendt nogle brochurer fra en forening i USA som arbejder med terapihunde.

Foreningen hedder ”Theraphy Dogs International”. Dette vil jeg bruge, for at få en større viden om den praktiske brug af terapihunde.

Disse erfaringer og artikler vil jeg, sammen med teorien fra foregående afsnit, bruge til at vurdere, om der er et grundlag for at indføre terapihunde i daginstitutionerne.

Jeg vil efterfølgende lave nogle overvejelser omkring, hvorledes jeg kan bruge terapihunden som pædagogisk redskab, for at afklare om jeg mener, at hunden kan tilføre pædagogisk praksis nogle fordele og ekstra dimensioner.

Projektet vil afsluttes med en konklusion og en perspektivering.

1.del

Bourdieu’s samfundssyn.

Jeg vil starte med at se på samfundet ud fra Bourdieu’s teori.

Bourdieu opererer med begreberne kapital, felt og habitus.

Kapital:

Består af symbolske kapitaler, Symbolsk kapital kan defineres som: ”det der af sociale grupper genkendes som værdifuldt og tillægges værdi.”¹⁰ og består af: social kapital, kulturel kapital og økonomisk kapital.

Social kapital:

Social kapital henviser til ”*de rigtige forbindelser*” og indflydelse via medlemskab af loger, foreninger, netværk og brugen af forretningsforbindelser og politiske kontakter.

Denne kapital er afhængig af efterspørgsel, nemlig at der er agenter, der accepterer at en given ressource eller kompetence har værdi i en given kontekst.

Kulturel kapital:

Kulturel kapital er den kapital, som vægtes højt af kulturen og som der er et ikke økonomisk marked for.

(ex: kendskab til musik, dannet sprog, fortrolighed med klassisk litteratur)

¹⁰ Pædagogik i sociologisk perspektiv – Søren Gytz Olesen om Bourdieu – s. 142

En væsentlig kulturel kapital er den uddannelseskapital, som formidles til næste generation. Netop adgangen til og succesen i uddannelsessystemet er afhængig af den type kapital, der gør den enkelte i stand til at afkode de udfordringer og opgaver uddannelse kræver. (social arv)

Økonomisk kapital:

Økonomisk kapital repræsenterer velstand og materiel rigdom

Felt:

Det sociale rum består i sin helhed af felter, ” dvs. som en struktur med relativ egen logik, et netværk af objektive relationer mellem forskellige positioner. Positionerne er defineret i kraft af deres eksistens og de bindinger, de påtvinger agenterne og institutionerne, der udfylder positionerne i kraft af deres øjeblikkelige og potentielle placering i relation til fordelingen af former for magt og kapital”¹¹.

Habitus:

Habitus er et begreb for de kropsligt lagrede dispositioner, der gør mennesket i stand til at orientere sig i deres omverden. Disse dispositioner er skabt af det levede liv og de sociale erfaringer, man har gjort, og som er indlejret i form af praktisk sans.. Habitus er dynamisk og kan ændre sig i takt med nye erfaringer, som aktøren selv anser for nødvendige. Det vil sige at de ting, der i forvejen er i habitus, ikke forsvinder, men at der kan tilføres nye erfaringer til de gamle.

Bourdieu omtaler individet som aktør og taler om menneskets praktiske sans / praktik, som det der styrer aktørens handlinger.

At eje kapital har tidligere været ensbetydende med økonomisk kapital, med penge var man i besiddelse af magt. Økonomisk kapital er stadig en afgørende magtfaktor i en moderne kapitalistisk økonomi.

¹¹ Pædagogik i sociologisk perspektiv – Søren Gytz Olesen om Bourdieu – s. 146

Efterhånden som samfundets funktioner er blevet uddifferentieret i al almindelighed, er andre kapitalformer blevet mere synlige og er også en betydelig faktor for magtfordelingen i det moderne samfund.

Bourdieu mener, at den sociale lagdeling stadig er en realitet, uanset at der bliver sagt det modsatte i folkemunde. Han mener ikke, at det er en traditionel økonomisk lagdeling, men at uligheden i samfundet accepteres som et tilsyneladende ”naturligt og alment fænomen”¹² Jeg mener, at Bourdieu ser på individet som meget afhængig af social arv, og at det er i kraft af habitus og kapital, at vi vælger, som vi gør.

Bourdieu bruger også begrebet ”symbolsk vold” i forbindelse med magt.

Symbolsk vold er ”en udøvelse af magt i påføring af bestemte definitioner af virkeligheden, som både den dominerende og den dominerede ikke nødvendigvis erkender som dominans”¹³

Den symbolske magt kan for eksempel være sproglig. Det at have en stærk sproglig kapital giver en nemmere tilgang til at forstå den undervisning, der foregår i institutionen og dermed vil magtpositionen være høj i gruppen for aktører med en stærk sproglig kapital. Denne magtposition vil gøre disse aktører i stand til at gennemsætte deres normer, både sproglige og kulturelle, som de mest rigtige normer. Dette vil så accepteres af aktører med dårligere sproglig kapital, uden at de reflekterer over det. På denne måde skabes der ikke kun mening og forståelse gennem kommunikation, men der udøves også magt ved brug af sproglig kapital, som symbolsk instrument til fastslåelse af normer.

Tilknytningsforstyrrede børn vil have svært ved at gøre sig gældende i samfundet, hvis de ikke får hjælp til at opbygge deres kapital, og den hjælp mener jeg, at pædagogerne kan være med til at give dem.

Når Bourdieu taler om, at vi træffer valg ud fra vores habitus, mener jeg, at han har ret.

Det vil være subjektive valg, men de vil være betinget af de sociale muligheder og begrænsninger vi har.

Jeg mener, at vi alle reagerer på at stå overfor en person, der ved mere om noget specifikt, end vi selv gør, og dermed lader os styre af den symbolske magt. Vi accepterer, oftest uden refleksion,

¹² Pædagogik i sociologisk perspektiv – Søren Gytz Olesen om Bourdieu – s. 144

¹³ Pædagogik i sociologisk perspektiv – Søren Gytz Olesen om Bourdieu – s. 155

når en underviser fremlægger et emne, og dermed har underviseren den symbolske magt, der gør, at vi accepterer de normer, som underviseren fremlægger.

Vi agerer i forskellige felter, og vi agerer ud fra lige netop det specielle felts sociale beskaffenhed. Vi tilrettelægger ikke vores adfærd bevidst, men tilpasser os feltets struktur ud fra vores tidligere erfaringer i feltet og det, der er indkodet i vores habitus.

Dette mener jeg gør sig gældende, uanset hvilket felt vi befinder os i.

De fleste mennesker vil oftest søge de felter, hvor de oplever at have en høj kapital og dermed vil de ikke så ofte forsøge sig i felter, hvor deres kapital er lav. For eksempel vil jeg nok ikke føle mig overvældende godt tilpas i et selskab, som kun består af f.eks. advokater, da min kapital indenfor viden om lovgivningen er meget lav, og jeg dermed vil have en lav status i feltet. Jeg vil nok vælge at søge selskab fra et andet felt, hvor jeg føler, at min kapital er høj eller på niveau med de fleste andre. På den måde fastholder jeg min placering i samfundet (den sociale arv) og accepterer, at advokaterne har en symbolsk magt og dermed er placeret i et højere socialt lag.

Bourdieu's teori falder godt i tråd med de nuværende tiltag i samfundet. Der er blevet indført læreplaner, netop for at hjælpe og styrke de svageste børn til at bryde den sociale arv.

Livskvalitet ifølge Siri Næss

Ifølge Siri Næss er livskvalitet et subjektivt og psykologisk fænomen. Det afgørende for livskvalitet er menneskets egen opfattelse af hvornår og hvordan, der er kvalitet i livet.

Gennem sine ”undersøgelser og filosofiske overvejelser har hun konstrueret følgende centrale objektive parametre, der er væsentlige for, at mennesker kan opleve livskvalitet”¹⁴

Et menneskes livskvalitet er afhængig af:

- ❖ At mennesket er aktiv – kan involvere sig i forhold uden for sig selv.
- ❖ At mennesket har gode mellemmenneskelige relationer – gode venner, følelsen af samhørighed.
- ❖ At mennesket har positiv selverkendelse – er i stand til at klare hverdagen, opfattelse af sig selv som nyttig og værdifuldt
- ❖ At mennesket har en grundstemning af glæde – føler tryghed og glæde ved at være til.

¹⁴ Siri Næss - Liv og kvalitet i omsorg og pædagogik – s.28

For at mestre disse punkter er det vigtigt, at barnet føler sig tryk, tror på sig selv og er i stand til at skabe gode relationer.

For mig har livskvalitet også noget at gøre med ”til og fra - valg” og at være i stand til at træffe disse valg. For eksempel er det vigtigt for barnet at vide, at står det oppe i et træ, har det muligheden for at springe eller kravle ned. For at barnet kan vælge, er det vigtigt at barnet er i stand til at forudse konsekvenserne af det valg, der tages.

I forbindelse med tilknytningsforstyrrede børn er der nogle af disse punkter, der ikke bliver eller kun delvis bliver opfyldt, og her mener jeg, at vi har et stort ansvar for at hjælpe disse børn til at blive i stand til at træffe disse valg og der i gennem også selv at definere livskvalitet.

Hvad er omsorgssvigt?

Definition af omsorgssvigt og tilknytningsforstyrrelse

I servicelovens § 36 står der. *”Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.”*¹⁵

Ved omsorgssvigt forstås, at forældre eller andre omsorgsgivere udsætter barnet for psykiske / fysiske overgreb og / eller forsømmer det så alvorligt, at barnets fysiske og / eller psykiske sundhed og udvikling er i fare.

Omsorgssvigt kan være: **Fysisk overgreb, vanrøgt, psykiske overgreb eller seksuelle overgreb**¹⁶

Disse former for omsorgssvigt udelukker ikke hinanden, der kan forekomme flere typer omsorgssvigt på samme tid.

Det kan både være af fysisk og psykisk karakter og der kan være tale om både aktiv og passiv omsorgssvigt.

Når man ser tegn på omsorgssvigt, er det vigtigt også at se på den kontekst, barnet lever i.

Der tegner sig et mønster omkring de særligt udsatte børn. Det viser sig at de børn, som trænger til særlig støtte, først og fremmest kommer fra socialt og økonomisk vanskeligt stillede familier.

Nogle af tegnene på at der er problemer i en familie er:

¹⁵ <http://147.29.40.91/DELFIN/HTML/A2003/0076429.htm#K9> – service loven

¹⁶ Kari Killén – Omsorgssvigt er alles ansvar – kap.2 s.35

Alkoholproblemer, ægteskabelige problemer, sygdom i hjemmet, dårlige boligforhold, narkotikaproblemer og andre forhold i hjemmet¹⁷.

Forekommer der en enkelt af disse årsager, er det ikke i sig selv nok til at konkludere, at der er tale om omsorgssvigt.

At en forældre er syg betyder ikke, at der ikke ydes omsorg for barnet, men forekommer der samtidig alkoholproblemer og ægteskabelige problemer, er der en risiko for at barnet udsættes for omsorgssvigt.

Det er svært at skematisere omsorgssvigt, da der er utrolig mange faktorer, der spiller ind. Altså må det være en objektiv vurdering af den reelle familiesituation og familiens / barnets adfærd og en subjektivt fortalt oplevelse af de implicerede personer, (både barnets, forældrenes og de omgivende personers oplevelse af situationen) der tilsammen må vurderes for at afgøre, om der er tale om omsorgssvigt.

Det vigtigste i forbindelse med omsorgssvigt, mener jeg er at institutionspersonalet, og andre med kontakt til familien / barnet, tør tage ansvaret for at undersøge sagen, hvis der opstår en mistanke om omsorgssvigt. Selvfølgelig skal vi passe på ikke at overreagere, men jeg mener, at det er bedre at undersøge sagen og få den afkræftet, end at vente på, at der ikke er nogen tvivl om omsorgssvigt, da det jo i sidste ende er barnet, der bliver taberen.

Der er 3 faser i børns reaktion på omsorgssvigt:

Protest – fortvivlelse – følelsesmæssig frakobling.

Barnet vil i første omgang reagere med gråd for at tilkalde omsorgspersonen. Lykkes det ikke at få kontakt med omsorgsgiveren gennem længere tid, vil barnet sørge over omsorgsfraværet og reagere med vrede / aggression eller udføre selvdestruktive handlinger.

Hvis adskillelsen varer for længe kan barnet reagere med opgiven og følelsesmæssig frakobling.

Ved omsorgssvigt forstyrres tilknytningen mellem barn og en voksen omsorgsperson.

Tilknytning er en forudsætning for barnets sundt udviklede personlighed

Reaktiv tilknytningsforstyrrelse¹⁸

¹⁷ Kari Killén – Omsorgssvigt er alles ansvar – kap.2 s.32

¹⁸ Den kliniske diagnose - efterfølgende omtalt som tilknytningsforstyrrelse

Jeg beskriver og kommenterer i dette afsnit, hvorledes Niels Peter Rygård definerer reaktiv tilknytningsforstyrrelse ud fra bogen ”Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse”.

”Reaktiv tilknytningsforstyrrelse drejer sig om børn, som ikke tidligt har lært at knytte sig til andre i et varigt, dybt og intimt forhold, og ofte reagerer meget negativt på intimitet. Der er tale om børn som udviser asocial adfærd gennem hele barndommen (uanset om de tilbydes trygge rammer eller ej), fordi der ikke er tale om forstyrrende adfærd, som reaktion på forbigående krise i barnets liv, men en varig mangel på tillid”¹⁹

Hvis et barn med normal tilknytning bliver udsat for, for eksempel en skilsmisse, kan det godt reagere med asocial adfærd, men vil reagere positivt og genoptage sin afbrudte adfærd, når der igen er trygge rammer.

Et barn med reaktiv tilknytningsforstyrrelse vil ikke reagere særlig meget ved tab, og uanset anbringelse i trygge rammer, vil der ikke ske en ændring i adfærd, tværtimod kan barnet fungere dårligere, hvis der stilles forventninger til nærhed og ømhed.

”Generelt vil barnet være impulsdrevet (følge enhver indskydelse) og have overfladisk, kortvarig og ofte forsvarspræget kontakt med både personer og genstande. Barnet vil afreagere på sine omgivelser når det bliver frustreret, snarere end at komme i konflikt med sig selv, eller finde kompromis mellem egne umiddelbare behov og omgivelsernes krav”²⁰

Altså en udadrettet og afvisende reaktion.

Hvis et barn får ringe mulighed for tidlig tilknytning til en fast voksen inden 2 års alderen, viser det sig, at de senere i livet har en stærk nedsat evne til at indleve sig i andre mennesker eller knytte sig længerevarende følelsesmæssigt til nogen.

Resultatet af manglende tidlig kontakt er, at børnenes følelsesmæssige udvikling går helt eller næsten i stå.

Deres intelligens kan være normal eller god, men følelsesmæssigt kan de reagere som 1- 2 årige, når de udsættes for følelsesmæssigt pres, frustration eller kontaktforsøg.

De reagerer ofte med meget impulsstyret, udadrettet og aggressivt adfærd.

¹⁹ Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s 14

²⁰ Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s 14

Barnet oplever ikke skyldfølelse, men giver omgivelserne skylden for alt, hvad der sker. Det reagerer kun ud fra øjeblikket og kan ikke danne dybere erfaring.

Det kan ikke fordybe sig i noget ret længe ad gangen og har derfor svært ved faglig læring og ved at lære social adfærd.

Da barnet ikke kan lære af sine oplevelser, kan det gentage farlige handlinger igen og igen og er derfor helt afhængig af styring udefra.

Det kan godt være at børnene har svært ved læring, men jeg er ikke enig i at barnet ikke kan lære af sine erfaringer, hvis det intelligensmæssigt er på højde med den fysiske alder eller tæt på. Hvis barnet har så svære skader, som Rygård beskriver, er jeg sikker på, at det hurtigt vil blive opdaget, og barnet vil blive tilbudt hjælp indenfor specialområdet og ikke i en almindelig børnehave.

Den psykologiske tilknytningsudvikling

De fleste børn oplever jo heldigvis at opvokse i en almindelig velfungerende familie og udvikler sig til velfungerende børn og unge. Hvad kan så være medvirkende til at det normalt lykkes forældrene at skabe et godt udgangspunkt for barnets udvikling?

En sikker base

John Bowlby bruger begrebet ”en sikker base”²¹, som en meget vigtig del af det at være forældre. Han beskriver begrebet som en base, hvorfra barnet eller den unge, kan udforske verden og vende tilbage til, når det har brug for støtte, både fysisk og emotionelt.

Det vigtigste i at give barnet en sikker base, er at være til rådighed og være parat med opmuntring og støtte, men kun gribe ind, når det er absolut nødvendigt. Basens rolle er det meste af tiden afventende, men den har stor betydning for barnets mod til at udforske verden. Jo større tillid barnet har til at basen er parat med hjælp og støtte, jo længere vover barnet sig ud.

Jo mere sikker basen er jo mere tages den for givet. I forbindelse med en forældres død eller ved sygdom viser det sig, hvor meget basen betyder for barnets emotionelle ligevægt.

Disse bånd til forældrene / omsorgsgiver varer ved gennem hele livet, selvom de suppleres med nye bånd.(f.eks. ægtefælle og egne børn)

²¹ Bowlby, John – En sikker base – s. 19-21

I starten foregår kontakten mellem forældre og barn gennem emotionelle udtryk og gennem forældrenes ledsagende adfærd. Dette bliver ved med at være et af de væsentlige træk ved nære forhold gennem hele livet.

Denne sikre base er en mangelvare i et tilknytningsforstyrret barns liv, og det må være på dette område, mener jeg, at pædagogerne kan tage udgangspunkt i at hjælpe disse børn.

Udvikling

Niels Peter Rygård ser på tilknytning, som en del af barnets udviklingsstadier.

På ethvert stadie vil individet være ekstra sårbar for belastning, mens det udvikler en funktion.

Når Rygård taler om personlighedsdannelsen / tilknytningsforstyrrelsen, ser udviklingen således ud:

0 – 6 måneder: Følelserne vækkes og stabiliseres af moderen, følelserne er rettet mod hende og i mindre grad mod omgivelserne.

Sker denne udvikling ikke (omsorgssvigt eller manglende samspil) vil barnet i de alvorligste tilfælde blive ”socialiseret psykopat”²² og udvikle en alvorlig tilknytningsforstyrrelse, da det ikke vil føle tilknytning til mennesker senere i livet.

Barnet vil kun have korte kontakter til mennesker, vil hurtigt miste interessen og gå videre. Både følelsesmæssigt og kognitivt vil det mangle koncentrationsevnen. Bl.a. vil de ikke kunne huske andres meninger og ønsker, når de ikke mere kan se personen. Disse børn vil imitere andres adfærd, uden at forstå den. De vil være ukritiske i deres valg og ofte skifte partner, job osv.

6 – 12 måneder: Evnen til at skelne mellem forskellige mennesker og genstande udvikles yderligt. Barnet begynder at opleve en grænse mellem sig selv og den voksne.

”Barnet skal nu lære at mestre den angst der opleves, når forestillingen om den voksne findes, men endnu ikke er stabiliseret.”²³ Barnet bliver angst ved adskillelse og for fremmede.

Hvis barnet ikke får hjælp og forståelse i denne fase, kan det resultere i paniktilstande, hvor angsten og forladtheden er uudholdelige og ikke kan mestres.

Barnet kan danne ”*paradoxal tilknytning*”, da den voksne på én gang er både omsorgsgivende og en trussel. Kontakt handler mest om kamp eller flugt, eller om at forsøge at flytte alle grænser og

²² Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s. 58

²³ Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s. 59

afgørelser. Det ubehag som vækkes fra den første relation, vil få barnet til altid at ønske sig væk fra netop her, nu og dig. Vrede og had kan overføres til andre, der så opleves som forfølgere og skadevoldere.

1-3 år: I denne periode vil barnet danne en stabil forestilling om den voksne, så den voksne ikke behøver at være til stede hele tiden. Det vil have brug for hyppig bekræftelse på sit værd, selvforståelse og eksistens.

Børn der oplever svigt eller traumatiske hændelser i denne periode, vil ofte tolke adskillelsen følelsesmæssigt som et budskab om, at det ikke er værdigt til at blive elsket.

Prisen er et lavt selvværd. Barnet føler sig afvist, mister nysgerrigheden og er tryghedssøgende. Barnet kan reagere med overdreven skyldfølelse og fortrængning af adskillelsesoplevelsen. Det vil opleve indre konflikt og smerte. Barnet vil have svært ved at tro på, at de voksne vil forpligte sig overfor barnet på grund af de tidligere erfaringer.

Ved at have en viden om hvornår barnet har været udsat for omsorgssvigt, mener jeg, at pædagogerne kan få en viden om, hvilket niveau indsatsen skal tage udgangspunkt i.

Kognitivt vil disse børn reagere på et lavere udviklingsniveau, end deres biologiske alder. De vil ofte udvikle ”papegøjesprog”, hvilket betyder, at de ikke har forståelse for betydningen af de ord, de har lært at sige. De har svært ved at klare skift og nye situationer.

Involveringspædagogik.

Teorien er udviklet af William Glasser og underbygget med hans egne teoretiske refleksioner. Han arbejdede med piger, der var kommet på kant med samfundet (1950), da han dannede sin teori. Jeg vil referere og kommentere de dele af teorien, som er relevant for mit projekt, og det vil jeg gøre ud fra bogen: Yngve Hammerlin, Egil Larsen – ”Menneskesyn i teorier om mennesket” side 191 – 199.

Han mener, at grundlaget for al adfærd er tilfredsstillelse af behovene, og at mennesket har **5 medfødte behov**²⁴:

- ❖ Overlevelsesbehov – fysiske behov som mad og drikke, sex, godt helbred.
- ❖ Behov for tilhørsforhold – psykisk behov – venskab, familie og kærlighed, tilhøre en gruppe
- ❖ Magtbehov – psykisk behov – konkurrence mod sig selv og andre, at have magt over andre og nyde respekt fra andre og dermed opnå selvrespekt
- ❖ Frihedsbehov. – psykisk behov – muligheden for at vælge og at udtrykke sig
- ❖ Behov for glæde. – psykisk behov – specielt forbundet med læring. Der er også læring i leg, latter og løssluppenhed.

Det, individet ønsker i øjeblikket, styrer altid handlingerne og personen styres af, hvilket behov der til enhver tid er stærkest. Det er ikke ydre ting, men indre signaler, der styrer dette.

Både bevidste og ubevidste handlinger er knyttet til behovstfredsstillelse.

I samme øjeblik behovene opstår, ønsker barnet behovstfredsstillelse. Det er gennem læring og støtte i miljøet, at individet kan klare at udsætte behovstfredsstillelsen. Mennesket kan ikke lade være med at tilfredsstille behovet kun at udsætte tilfredsstillelsen.

”Da adfærden styres af behovene, så er motivationen også styret indefra og forbundet med behovstfredsstillelsen”. På dette område mener jeg, at Glasser til dels har ret.

Han mener at: ”**Al** motivation kommer indefra og ingen mennesker kan styres ved, at andre prøver at motivere dem til at ændre adfærd med belønning.” Her er jeg bestemt ikke enig med ham, da jeg mener, at netop belønning er en god motivationsfaktor, når det drejer sig om at gøre noget, man ikke har lyst til, eller som virker svært. Den belønning barnet modtager, er et synligt bevis på, at barnet kunne mestre en given situation. F.eks. stjerner i regnebogen, når stykkerne er regnet, lov til at dele frugten ud, når der er dækket bord osv.

Billedverden og kvalitetsverden:

Glasser mener, at alle mennesker har deres egen billedverden, skabt af de erfaringer, de har gjort livet igennem.

²⁴ Yngve Hammerlin, Egil Larsen – Menneskesyn i teorier om mennesket – S. 192

Disse billeder hentes frem, når vi skal klare vanskelige situationer, eller gentager handlinger, der tilfredsstillende vores behov. Det betyder ikke at handlingerne er acceptable for alle, men det kan være den eneste måde, individet kender til.

Det er de bedste billeder vi fastholder i vores kvalitetsverden.

Udskiftningen af billeder i kvalitetsverdenen, sker ikke uden videre. Det tager tid, inden barnet tør stole på det nye billede. Mennesket kan handle på måder, der skader det selv, hvis det tilfredsstillende billeder i kvalitetsverdenen (f.eks. Anorexia)

Læring:

Læring er at tilfredsstillende behovet for glæde, mener Glasser. Når individet lærer, skabes der en kvalitetsverden i personen. Jeg mener ikke, at behovet for glæde er det, der er motivationsfaktor til læring, men at når et barn oplever en mestring af noget nyt, fremkaldes glæden. Læring er for mig, opnåelse af viden, man ikke havde før.

For eksempel sætter jeg mig ikke for at lære de forskellige psykologer at kende, for at tilfredsstillende glædesbehovet, men jeg føler glæde, når jeg erfarer, at jeg kan kende forskel på dem.

Så længe individet er motiveret, sker der læring. Et ungt menneske, som lærer et håndværk, udvider sin kvalitetsverden, det samme gør en ung, der finder ud af at bryde ind i biler²⁵.

Behovet for frihed og glæde tilfredsstillendes i en individuel læreproces.

Skal man have tilfredsstillende sit behov for at høre til og magtbehovet, må læring ske i grupper.

Hvis barnet får støtte og hjælp til at komme nærmere en mestring, fremmes motivationen.

Når der er forskel på ønsker og det man opnår, opleves tit et negativt følelsessignal. Er der overensstemmelse opnås et positivt følelsessignal. Sådanne følelsessignaler bekræfter enten de billeder, man henter frem fra kvalitetsverdenen, eller de giver et signal om, at man ikke har tilfredsstillende billeder i forhold til udfordringen.

Hvis de negative følelsessignaler er stærke nok og gentager sig, kan det føre til, at personen aktivt prøver at undgå tilsvarende situationer i fremtiden.

Totaladfærd

Totaladfærd er et produkt af behov, valg, ønsker, handlinger, tænkning og fysiologi.

²⁵ Yngve Hammerlin, Egil Larsen – Menneskesyn i teorier om mennesket – S. 196

Glasser sammenligner totaladfærd med en forhjulstrukket bil: *motoren i bilen er behovene, forhjulene er handling, baghjulene følelser og sundhed eller fysiologi. Rattet på bilen er ønskerne eller de bedste billeder, mennesket har til at vælge adfærd og dermed retning i livet*²⁶.

For at forandre totaladfærden må man ændre på nogle af disse faktorer. Når man ændrer på én faktor, påvirkes også andre faktorer.

Det er tænkning og handling, der styrer retningen for, hvad vi vælger at gøre.

Handling er den eneste komponent i totaladfærden, som vi har næsten 100 % kontrol over.

Ved at opsøge en udfordring, får vi måske højere puls. Derefter får vi mestrings- eller nederlagsoplevelser. Men adfærden, at opsøge stedet, har mennesket selv bestemt. Hvordan vi reagerer fysisk og hvilken oplevelse vi får, har vi der i mod mindre kontrol over. En anden handling kunne også have givet en anden oplevelse.

Involveringspædagogik er optaget af nutiden og fremtiden og ikke af fortiden.

Dette afspejles i involveringspædagogikkens praktiske arbejde med mennesker.

I dette arbejde lægges vægt på fem faser, som bør vælges: **involvering, kortlægning af nuværende adfærd, vurdering af nuværende adfærd, ny plan og forpligtelse.**

Glasser afviser at motiveringen kan komme udefra og derefter blive individets egen eller indre motivering. Det er det enkelte menneske alene han omtaler, uden forståelse for den kontekst det lever i.

Jeg er ikke enig i Glasser's påstand om, at man ikke kan motivere barnet til en handling, som derefter bliver til barnets egen motivering. F.eks. vil et overvægtig barn næppe syntes, at det er rart at udskifte Mc.Donald, slik og sodavand med gulerødder, vand, motion osv. Jeg tror først, at motivationen vil opstå i det øjeblik, at barnet har tabt sig så meget, at det pludselig kan holde til at være med til de mere fysisk krævende lege.

Behandling af tilknytningsforstyrrede børn ifølge Niels Peter Rygård

Noget af det Niels Peter Rygård mener, der er vigtigt i behandlingen af omsorgssvigtede børn, er deres kost. En bedre kost med mindre sukker, kan hjælpe på hyperaktivitet. Det er også vigtigt at stimulere børnene med berøring og balanceindtryk (stimulere udviklingen af nervesystemet),

²⁶ Yngve Hammerlin, Egil Larsen – Menneskesyn i teorier om mennesket – S. 197

herunder også sanseindtryk af anden art end berøring. Jeg er ret overbevidst om, at kosten spiller ind i adfærd, og det ville under alle omstændigheder ikke skade barnet, at blive præsenteret for en sund livsstil. Jeg mener ikke kun disse ting gælder for tilknytningsforstyrrede børn, men gælder for alle børn, uanset baggrund.

Regressionsterapi bør altid anvendes indtil 5 års alderen. Regressionsterapi bygger på, at hvis man går tilbage i udviklingsstadierne, er det muligt at reorganisere i de fejludviklede strukturer. Der skal ikke stilles krav. Pædagogen tillader og opmuntrer adfærdsformer, der ligger langt tidligere i udviklingen. Pædagogens opgave er at vise nærvær, tolerance og forståelse i langt højere grad, end man gør i normale miljøer.

Jeg mener, at det er vigtigt at tage udgangspunkt i det stadie, barnet er på, men jeg kan også se en fare i, at pædagogen kan sætte udgangspunktet for lavt eller fastholde barnet længere tid end nødvendigt på et udviklingsstrin. Pædagogen skal efter min mening tillade adfærdsformer, der ligger tidligere i udviklingen, men ikke opfordre til dem.

***Samtaleterapi** er ikke til megen nytte overfor tilknytningsforstyrrede børn, da de tidlige svigt har medført en meget begrænset sprogforståelse og en meget begrænset evne til at koble sprog, tanke og handling sammen.²⁷* Jeg oplever, at mange institutioner arbejder ud fra pædagogikker, hvor italesættelse af handling og følelser er i højsæde, men når vi arbejder med tilknytningsforstyrrede børn, må vi finde andre veje, for at nå børnene. Dermed mener jeg ikke, at vi ikke skal arbejde hen imod denne italesættelse, men at vi må starte ud på et andet plan.

Fælles for de tilknytningsforstyrrede børn er en unormal social adfærd og en manglende evne til dybere motivation og forpligtelse. *Basis for enhver læring er en følelsesmæssig tilknytning til underviseren og kammeraterne.²⁸* Barnet vil ubevidst overføre de tidligere erfaringer med kontaktmønstre og følelsesmæssige reaktioner til læreren / pædagogen.

Det er nemt at overvurdere disse børn og forvente en adfærd, som er alderssvarende, da de viser en modenhed, de ikke har og er gode til at imitere andre. Disse evner har de tillært sig for at overleve og tilpasse sig.

²⁷ Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s. 70

²⁸ Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s. 81

Barnet bruger papegøjesprog, det kan sige alt om god opførsel, men kan ikke praktisere en eneste af tingene. Barnet kan f.eks. sige ”Ja, jeg skal sidde stille, mens vi spiser,” men kan ikke omsætte det til handling.

Når man arbejder med disse børn, er det vigtigt, at man gør sig selv til den ansvarshavende voksne.

Barnet vil ofte have dyb mistillid til autoriteter og vil derfor konstant afprøve, om man mener det, man siger, og gennemfører det.

Det er vigtigt at finde barnets reelle kompetenceniveau og starte der (Altså en regressionsterapi). En sådan tilbageføring til det reelle niveau vil ofte udløse protester, fordi barnet har en urealistisk selvopfattelse.

Motivation

Et tilknytningsforstyrret barn vil ofte kun have kortvarig, lystbetonet motivering og forsøge at undgå krav. Pædagogen må fastholde kravet på en venlig, men insisterende måde.

*Børn med tilknytningsforstyrrelser udviser ved frustration enten angst / manglende selvtillid (de lettere svigtede) eller aggression og asocial adfærd (de vedvarende svigtede)*²⁹

Rygård mener, at hos de mest skadede børn, skal motivation ikke være af følelsesmæssig karakter, men af neutral karakter, så man ikke presser barnet og dermed fremkalder de dårlige erfaringer, som det har. Her mener jeg, at det er vigtigt også fysisk at være til stede for barnet og netop arbejde hen imod at lære barnet, at der i relationer findes en gensidighed, hvor man stoler på hinanden, regner med hinanden, giver et knus osv.

Det er vigtigt at tage udgangspunkt i at skabe tilknytning barn / voksen imellem, så barnet får mod på at udforske mulighederne i omgivelserne.

Tidspunktet for omsorgssvigtet vil give en ide om, hvilken form for tilknytningsforstyrrelse, der er tale om. Jeg tror at denne viden er vigtig for at skabe den bedste mulighed for at hjælpe barnet til en tålelig tilværelse og ikke mindst for, at pædagogen har mulighed for at gøre sig nogle overvejelser omkring hvilke pædagogiske tiltag, der vil kunne gavne barnet.

Rygård er efter min mening meget rammesættende, og det mener jeg hurtigt kan blive til at lave regler for reglernes skyld. Hvis en regel brydes, må der være en ny regel for dette brud, og så kan pædagogen bruge mere tid på at lave regler end at arbejde med børnene.

²⁹ Niels Peter Rygård – Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse – s. 81

Jeg synes, at Rygård har en indgangsvinkel til disse børn, jeg kan bruge som udgangspunkt, men ikke som en metode, der kan bruges gennem hele forløbet, da jeg mener, at barnet så vil blive fastholdt i situationen. Jeg mener, at det er vigtigt hele tiden at reflektere over, om udbyttet af metoden er som forventet, og om det er naturligt for mig at arbejde således, da jeg ikke mener, at man kan arbejde efter en ”drejebog”, men må tilpasse metoderne til det enkelte barn og sig selv.

Statistik for omsorgssvigt

Else Christensen har foretaget forskning om ”Opvækst med særlig risiko” for socialforskningsinstituttet. Resultatet er udgivet i 2006.

Hun har gennem spørgeskemaer (en kvantitativ undersøgelse) sat tal på omfanget af børn med vanskeligheder. Undersøgelsen omfatter knap 5000, 7 årig børn i Danmark og bygger på 25 spørgsmål fordelt på 5 forskellige temaer.

Der er 4 temaer, som omhandler vanskeligheder, og 1 tema, der belyser styrke.

De 4 temaer, der belyser vanskeligheder, dækker:

- ❖ Vanskeligheder med hensyn til relationer til jævnaldrene
- ❖ Adfærdsproblemer
- ❖ Hyperaktivitet
- ❖ Emotionelle problemer

Styrke belyses ud fra temaet ”social adfærd”, som belyser om barnet er hensynfuldt og betænksom overfor andre, tilbyder eller prøver at hjælpe andre, god mod andre og god til at dele med andre.

Skemaet udfyldes af forældrene.

Svarene på de forskellige spørgsmål giver point efter en forud defineret skala, og lægges sammen indenfor de forskellige kategorier. Efterfølgende lægges de 4 temaer om vanskeligheder sammen. Hvis et barn ”kun” har vanskeligheder i et tema, bliver scoren ikke så høj, at det bliver

karakteriseret som et barn med vanskeligheder. Det betyder at for at komme i denne gruppe, skal der være vanskeligheder i mindst to temaer.

Resultatet fører til en samlet inddeling af børnene i 3 grupper:

- ❖ Gruppe 1: scoren ligger indenfor normalområdet
- ❖ Gruppe 2: har flere vanskeligheder, men ligger indenfor normalområdet
- ❖ Gruppe 3: har væsentlig flere vanskeligheder og befinder sig udenfor normalområdet.

Undersøgelsen er foretaget tilsvarende i de nordiske lande, og det viser sig, at der er en ensartet fordeling i de forskellige lande.

Undersøgelsen viser at 91 % af børnene placeres indenfor normalområdet, 4 % på grænsen af normalområdet og 5 % udenfor normalområdet. Altså 9 % af børnene har større eller mindre vanskeligheder.

Når man ser på scoren indenfor de forskellige temaer, fordeler vanskelighederne sig således i procent:

	Indenfor normalområdet	På grænsen til normalområdet	Udenfor normalområdet	I alt	antal
Rel. Til jævnaldrene	91	4	5	100	4.914
Adfærdsproblemer	81	10	9	100	4.945
Hyperaktivitet	86	5	9	100	4.946
Emotionelle prob.	81	8	11	100	4.957
Social adfærd	94	4	2	100	4.841

Som det fremgår af skemaet, er det emotionelle problemer (11 %) der scorer højest i gruppen "udenfor normalområdet", efterfulgt af adfærd og hyperaktivitet på en delt anden plads.(9 %) Sammenlagt med gruppen "på grænsen til normalområdet" har 19 % af de undersøgte børn adfærdsproblemer og emotionelle problemer, mens "kun" 14 % er hyperaktive. Dette giver en formodning om, at jo flere vanskeligheder børnene har, jo større chance er der for hyperaktivitet.

9 % har vanskeligheder med relationer til jævnaldrende, og på styrke - temaet har 6 % af børnene vanskeligheder med "social adfærd"

For mig er disse tal alt for høje, og jeg mener, at det er vigtigt for institutionerne at have ekstra fokus på tegnene på omsorgssvigt. Især da det nok kun er de voldsomme omsorgssvigt, som optræder i statistikkerne.

Jeg mener også, at denne undersøgelse viser på hvilke områder, pædagogerne med fordel kunne gå ind og støtte børnenes udvikling af kompetencer, da det viser sig, at de største problemer ligger indenfor det emotionelle område og det adfærdsmæssige område.

Delkonklusion

Jeg mener, at et tilknytningsforstyrret barn vil have større eller mindre problemer med at klare sig i samfundet.

Jeg vil tage udgangspunkt i min case om den 5½ årige dreng fra metodeafsnittet, (fremover kaldet Søren) og tillade mig at tolke på observationen.

Min delkonklusion vil bestå af at bruge teorien og min faglige viden, til at tolke på casen om Søren. Jeg vil ikke på nuværende tidspunkt bringe pædagogens rolle ind i projektet, men gemme den til senere.

Jeg mener, at Søren lever i en travl familie, hvor der ikke er meget tid tilovers til ham alene. Allerede som 2 årig bliver han storebror til tvillinger. Der er meget arbejde med små børn og ikke mindre, når det er tvillinger, så jeg forestiller mig, at han har måttet gøre mange ting selv. Han er måske blevet bedt om at vente længere på opmærksomhed, end en 2 - 3 årig er i stand til, og jeg kunne forestille mig, at når han så endelig får den fulde opmærksomhed, bliver den afbrudt af tvillingernes behov. Jeg er ikke i tvivl om, at forældrene vil ham det bedste, elsker ham og gør alt, hvad de formår.

Jeg forestiller mig, at Søren i starten har grædt³⁰ og forsøgt at få den opmærksomhed, han havde brug for. Da han kun er 2-3 år og ikke fuldt ud i stand til at udtrykke sine behov verbalt, vil han måske reagere fysisk ved at skubbe tvillingerne væk, så der bliver plads til ham. Som en naturlig handling vil forældrene beskytte det lille barn, der ikke kan forsvare sig selv, og de vil måske

³⁰Kari Killén - Omsorgssvigt er alles ansvar

skælde ud og fysisk fjerne Søren fra den lille. Herefter skal det lille barn trøstes, og derved bliver Søren overladt til sig selv. Dette vil få Søren til at tvivle på sit eget værd, og disse afvisninger kan få ham til at miste tilliden til den "sikre base"³¹. Hvis han ofte bliver udsat for disse afvisninger, kan han lave en følelsesmæssig frakobling og på den måde beskytte sig mod skuffelser.

Er Sørens erfaringer med kontakt oftest af negativ karakter, kan han danne et billede af, at al kontakt er negativ. Dette billede vil han hente frem, når han møder nye mennesker og dermed miste lysten til at få nærmere kontakt. For at bibeholde kontrollen over sit liv vil han hellere undgå kontakten end at risikere at få endnu en dårlig oplevelse.³²

Hvis Søren ikke har fået hjælp til at få opfyldt sine behov, og især ikke har fået hjælp til at lære behovsudskydelse, vil han impulsivt følge behovene, når de opstår.³³ Blandt andet kan hans impulsive reaktion på kontaktforsøg være at forsøge at undgå kontakten, og handlingen kan så være at løbe væk fra den person, der ønsker kontakten. Ved en kontakt vil hans kontaktmønster ofte være overfladisk og forsvarsberedt. Jeg oplevede ofte, at når jeg *ville* have kontakt til Søren, var hans udgangsreplik: "Jeg har ikke gjort noget"

Søren valgte oftest at lege med den 3½ årige dreng. Når han deltog i igangsatte lege med jævnaldrende børn, endte det ofte i konflikter, hvor Søren oplevede sig selv som værende uden skyld i konflikten. Dette, mener jeg, er et tydeligt tegn på, at han ikke kognitivt er på et alderssvarende niveau.

Jeg mener, at Søren allerede har problemer i hvert fald i det felt³⁴, som hedder børnehaven. Sørens kapitaler er ikke særlig stærke.

Den sociale kapital indeholder en relation til en 3½ årig, som til dels stadig leger parallel lege, hvilket ikke vægtes særlig højt af de 5½ årige, der leger rollelege.

Søren er måske ikke god til at forhandle i rollelegen og vil helst bestemme alt, så hvis han ikke kan samarbejde om legen, er det også med til at forringe hans sociale kapital.

Den kulturelle kapital vil også være svag, idet et barn, der ikke har det sociale samspil, heller ikke udvikler sproget på lige fod med de jævnaldrende

³¹ John Bowlby – En sikker base

³² William Glasser - Involveringspædagogik

³³ Niels Peter Rygård - Tilknytningsforstyrrelse

³⁴ Bourdieu

Søren er god til at tegne og skrive navne, men da dette ikke har den store værdi i feltet, giver det ham ingen særlig status i feltet.

Søren må, i feltet børnehaven, betragtes som en dreng med svag kapital, og han bliver dermed udsat for symbolsk vold, da det er børnene med den stærke kapital, som bestemmer, hvilke aktiviteter der skal foregå. Endnu engang må Søren erkende, at hans behov kommer i bagerste række, og han får endnu flere mindre positive billeder i sin kvalitetsverden³⁵.

Sørens habitus³⁶ vil være fyldt med mange dårlige billeder/erfaringer, og disse kan få Søren til at yde modstand mod tætte relationer. Dermed er der startet en spiral, som, hvis den ikke bliver brudt, formodentlig vil følge Søren hele livet..

Jeg mener, at det ikke bare er vigtigt men nødvendigt, at vi som pædagoger, er meget opmærksomme på disse børn.

Ud fra den viden, jeg nu er i besiddelse af, mener jeg faktisk, at Søren er blevet svigtet af institutionen.

Ud fra den statistik jeg fandt på socialforskningsinstituttets hjemmeside, ser jeg et alarmerende højt antal af børn med vanskeligheder, og jeg mener ikke, at det er det hele billede af børn med vanskeligheder. En dreng som Søren figurerer ikke i en statistik, og jeg mener ikke, at han er et enestående eksempel, men at der findes mange børn med problemer, som ikke indgår i statistikkerne.

At statistikken omhandler 7 årige børn, mener jeg ikke gør den store forskel, måske nærmere at tallet er mindre, end hvis den omhandlede mindre børn, da forhåbentlig nogle af børnene er hjulpet gennem tiden i børnehaven.

Jeg mener, at statistikken kan danne grundlag for nogle pædagogiske overvejelser om, hvorledes der kan skabes pædagogisk praksis omkring styrkelsen af børnenes kompetencer indenfor det emotionelle og det adfærdsmæssige område. Denne pædagogiske praksis, mener jeg, skal gælde hele børnehaven. Der findes forskellige pædagogiske praktikker, som tager udgangspunkt i at skabe forståelse for og at give udtryk for følelser og adfærd, som måske kunne inspirere til en metode, der passer til den enkelte børnehave til at tage hånd om disse områder.

³⁵ William Glasser - Involveringspædagogik

³⁶ Bourdieu

2.del

Da jeg ønsker at arbejde med terapihunden i det pædagogiske arbejde, mener jeg, at det er relevant at se på menneskets forhold til dyr.

Jeg vil først beskrive menneskets almene opfattelse af dyr, da jeg mener, at det har betydning for modtagelsen af ideen om terapihunde i det pædagogiske arbejde. Dernæst hvilken betydning kæledyr har for børn og deres forhold til disse. Disse to områder og en del af afsnittet om terapihunden beskrives ud fra Bent Leicht Madsen bog om "Børn, Dyr og Natur". Afsnittet om terapihunden bygger på interview med Vibeke Reese, Nordjyllands Dyreklinik. Corwin R. Kruse fra Sociologisk Institut University of Minnesota danner grundlag for den sociologiske relevans af kæledyr.

Mennesker og dyrs fælles historie.

Dyr har altid været en del af vores miljø.

Dyrene har været husdyr, byttedyr, osv. men de har også en symbolsk rolle, hvor de er andet end dyr og eksistensgrundlag. De indgår i "*vores selverkendelse, vores religion, vores kunst, vores fabler, vores myter, vores overlevelse og ikke mindst i vores følelsesliv*"³⁷

Vi har brugt dyrene til at skabe guder og tillagt til dem både gode og dårlige egenskaber og frem for alt menneskelige træk.

Vi har skabt sagnskikkelser af sammensætninger mellem dyr og mennesker – f.eks. havfruer, kentaureer og engle, vi har taget navne efter dyr, hvis egenskaber vi ønsker at have (F.eks. Bjørn.) Selv i vores moderne verden støder vi overalt på dyr som symboler (ex. Lambi – toiletpapir, Peugeot - Løve osv.) Børnebøger, tegnefilm og film bygges op omkring dyr - nogle gange med menneskelige træk (Anders And), andre gange som det sødeste og klogeste dyr (Lassie). Dyrene findes også som legetøj (ex. Ninja –Turtles , My little Pony), hvor der ikke er grænser for, hvad de kan. Disse forskellige udgaver af dyr påvirker børnene, både moralsk og gennem indlæring og på godt og ondt. Hvis vi ser på tv-serien "Bamses Billedbog", hvem har så ikke hørt både små og store børn gå rundt og sige "Tihvertifald". Selv i vores sprogbrug bruges dyrene som symboler: "Din lille gris", "Du er stærk som en bjørn", "Du er torskedum" osv.

³⁷ Bent Leicht Madsen – Børn, dyr og Natur – s.92

Men andre ord har vi alle et forhold til dyr, uanset om vi kan lide dem eller ej, og de erfaringer vi har både reelle og gennem symboler kommer frem, når vi møder et eksempel af slagsen.

Hvorfor holder vi kæledyr?

Når vi vælger at få et kæledyr, ligger der altid flere motiver bag, end lige det at anskaffe et dyr.

Kæledyret repræsenterer: Kærlighed, beskyttelse, kammerater, samvær, naturlighed, status, hobbies osv.

Måske er årsagen til, at vi vælger at have kæledyr, at ”*de udtrykker menneskelige egenskaber, som vi sætter højt og har brug for at være omgivet af*”³⁸

Dyrenes relevans for sociologien

Corwin R. Kruse fra Sociologisk Institut University of Minnesota, har skrevet en artikel om dyrenes relevans for sociologien.³⁹

Han beskriver, at der allerede omkring 1980 var en sociolog, som opfordrede sociologer til at være mere opmærksomme på, hvilken indflydelse dyr har på det menneskelige samfund. Der er kun nogle få, der har fulgt op på dette, på trods af, at sociologistuderende opfordres til at se på betydningen af hverdagsbegivenheder, men når det gælder dyr, rækker den ”sociologiske fantasi” ikke så langt. Der er dog nogle sociologer, der har lavet nogle fremragende studier omkring forholdet mellem mennesker og dyr.

Kruse mener, at nogle forskeres manglende interesse kan skyldes, at det formodes at dyr ikke kan ”interagere symbolsk”. Andre forskere, som studerer dyr og menneskers interaktioner, forkaster formodningen og har fremlagt beviser for at ”*dyr så sandelig er i stand til, at skabe fælles definitioner af en situation med deres menneskelige kammerat*”⁴⁰

Han mener, at selv om man måske ikke er enig med de sidste forskere, kan man ikke fornægte den dybe forbindelse, som mennesker ofte har med dyr.

Kruse mener, at det vigtigste emne ikke er dyrenes evne til ”det at kunne dele en opfattelse” eller det at besidde sproglige færdigheder, men snarere det, at dyrenes menneskelige kammerater tillægger dem evnen til at kunne dele en opfattelse og have en hensigt.

³⁸ Bent Leicht Madsen – Børn, dyr og Natur – s.105

³⁹ <http://www.vetmed.ucdavis.edu/CCAB/ISAZ%20Newsletter%20November%202000.pdf>

⁴⁰ <http://www.vetmed.ucdavis.edu/CCAB/ISAZ%20Newsletter%20November%202000.pdf>

Kruse mener, at det er til skade for den sociologiske viden, at sociologerne ignorerer dyrene, da de påvirker vores menneskelige samfund på utallige måder.

Han nævner i artiklen en lille del af de områder, der har sociologisk relevans:

I USA er der næsten 110 millioner hjem med hund og/eller kat.

Kæledyr får navn, og der drages omsorg for dem. Når de dør, sørger man, og nogle gange æres de med rituelle begravelser. (Dette stammer helt tilbage fra de tidlige jægersamfund)

Mennesker, der har kæledyr, kan have forskellige fordele. Blandt andet får de emotionel støtte af dyret. Der berettes om forsømte børn, som vender sig mod kæledyr for at få trøst og kærlighed i svære tider. Dyret giver ejeren kammeratskab og lykke

Derudover udviser dyreejere forbedret psykologisk trivsel og selvrespekt sammenlignet med ikke-dyreejere

Dyr påvirker også mellemmenneskelige interaktioner. Nogle forskere formoder, at hunde virker som en slags ”socialt smøremiddel”, idet de hjælper deres ejere til at påbegynde og bibeholde almindelig interaktion i og med, at de skaber en åbning for kontakt, et fokus for opmærksomhed og et ”sikkert” samtale emne.

Dyr bruges ofte i vore rekreative beskæftigelser. Den mest nærliggende kan være ”blodsportsgrene” som jagt eller fiskeri, men dyr er også til stede i fritidsaktiviteter som rodeo, hestevæddeløb, det at gå i cirkus, zoologisk have eller i et akvarium. Selv når de ikke er umiddelbart synlige, kan de være der i en eller anden form, - som f.eks. læderet i en baseball.

Børns forhold til dyr

For mere end 20 år siden, blev der lavet en undersøgelse om skolebørns interesser, og her var interessen for kæledyr topscorer. På de to første pladser under kæledyr kom hunden og hesten Desmond Morris⁴¹ argumenterede overbevisende for, at det er dyrenes menneskelignende træk, der er bestemmende for børnenes valg af kæledyr.

⁴¹ Amerikansk psykolog

Dyrene tiltrækker mennesker når: *de har hår, afrundede former, flade ansigter, udtryksfulde ansigter, de kan "manipulere" med genstande, deres legemsstilling er på en eller anden måde, eller til tider, temmelig lodret*⁴². Jo flere af disse egenskaber dyret har, jo højere befinder de sig på listen over kæledyr.

Børn sætter pris på kæledyr, der er søde, kæln, flotte, bløde, sjove, trofaste, og som de har et ejerforhold til.

Dette understreger også, at børn vælger dyrene efter egenskaber, de selv tillægger det, og ikke efter dyrets naturlige egenskaber.

Hvorledes virker kæledyr på børn

Da der blev flere og flere, der holdt kæledyr, og de åbenbart spiller en stor rolle for børn og voksnes liv, begyndte man i 1980'erne at forske i forholdet mellem mennesker og kæledyr.

I Østrig oprettede man et institut til formålet "Institute for Interdisciplinary Research On the Human – Pet Relationship"⁴³. Nogle af de ting man her har fundet ud af er at de dyr, der fra naturens hånd er gode til at kommunikere (nonverbal kommunikation), også er de dyr, mennesker har lettest ved at forstå. Dette gælder i høj grad for hunden, som samtidig (og af samme grund) også er god til at forstå de signaler, som mennesket sender. Derfor foregår meget af hund/ejer kontakten som nonverbal kommunikation.

Forskerne undersøgte efterfølgende 2 grupper børn (11-16 år), den ene med kæledyr og den anden uden kæledyr, om de børn med kæledyr var bedre til at aflæse de signaler, som enhver kommunikation mellem mennesker indeholder.

Undersøgelsen gik ud på at børnene fik forevist billeder af forskellige ansigtsudtryk, som de skulle sætte følelser på. (Vrede, glæde osv.). Resultatet viste 19 % rigtige svar hos børn uden kæledyr og 36 % rigtige svar hos børn med kæledyr. Der var dog ikke taget højde for børnenes køn og intelligens i undersøgelsen. Pigerne viste sig at være bedre til at tyde billederne end drengene. Det konkluderes, at undersøgelsen trods alt viser, at omgang med kæledyr stimulerer evnen til nonverbal kommunikation. Den udvalgte gruppe bestod af 455 børn. Jeg tillægger den værdi, da der ikke er lavet særlig mange undersøgelser, og den "påviste" effekt af kæledyret indikere at resultatet af en undersøgelse med 5000 børn, kunne give samme resultat.

⁴² Bent Leicht Madsen – Børn, dyr og Natur – s.109-110

⁴³ Bent Leicht Madsen – Børn, dyr og Natur – s.115

Nonverbal kommunikation styrker også de sociale kompetencer, da barnet bliver bedre til at skelne mellem de følelser, som ligger gemt i ansigtsudtrykkene.

Undersøgelsen fortsatte omkring kæledyrs indflydelse på, hvor sociale børnene er.

To klasser blev spurgt om hvem af deres klassekammerater, de ville betro sig til, og hvem de ville lave noget sammen med i ferien? Det viste sig, at de børn, der havde kæledyr, blev valgt mere end børnene uden kæledyr. Børnene med kæledyr viste sig også at være mere villige til at etablere social kontakt og viste mindre tendens til at isolere sig fra gruppen.

Forskerne konkluderer at: ”*Børn med kæledyr har tendens til at være mere sociale end børn, der ikke har kæledyr*”⁴⁴.

I forbindelse med identitetsdannelse mener forskerne, at kæledyr har stor betydning. Når børn er sammen med kæledyr, foretager de sig handlinger, som tvinger dem til at foretage afgrænsninger og sammenligninger. Til identitetsdannelse hører også evnen til at kunne identificere sig. Børn identificerer sig med deres kæledyr. Børnene tror, at kæledyret tænker og føler, som de selv gør. Denne identificering er årsag til, at børnene elsker kæledyret så højt.

Barnet oplever at mestre sine omgivelser, idet barnet bestemmer indholdet i legen med kæledyret, og barnet er i stand til at få kæledyret til at gøre, som barnet ønsker. Barnet lærer under legen, hvordan den levende verden reagerer på dets handlinger. Det lærer, hvornår det har magt over et andet væsen, og hvornår det ikke har denne magt. Magten over mennesker er betydelig mindre for et barn end magten over et kæledyr. Denne magt styrker barnets selvtillid, men heldigvis gør de fleste kæledyr modstand, hvis barnet går for langt, så barnet også lærer grænserne at kende.

Kæledyret har også betydning for barnets udvikling af empati. ”*Børn kan ikke undgå at blive opmærksomme på dyrets egenart og anderledes behov*”⁴⁵, når de leger med kæledyret. Gennem fodring, pleje og leg, vil barnet få fornemmelse for, at andre væsner også har behov, og dette vil måske anspore barnet til, ind i mellem, at tilsidesætte egne behov.

”*Den største rolle et kæledyr har, er uden tvivl, at give barnet en stor følelse af, at her er der virkelig nogen, der elsker det*”⁴⁶. Barnet møder en kærlighed, der er fuldstændig betingelsesløs. (f.eks. gennem hunden). Hunden elsker barnet uanset udseende og baggrund.

⁴⁴ Bent Leicht Madsen – Børn, dyr og Natur – s.118

⁴⁵ Bent Leicht Madsen – Børn, dyr og Natur – s.122

⁴⁶ Bent Leicht Madsen – Børn, dyr og Natur – s.123

Ulempen ved kæledyrets kærlighed er, at den ikke, på samme måde som mennesker, giver feedback på værdien af de handlinger, barnet udfører, og derfor ikke er en vejledning i moralsk og etisk opførsel.

Hunden kan ikke erstatte mellemmenneskelige relationer, da det er gennem disse, at mennesket dannes.

Kæledyret har en beroligende virkning på barnet og øger dets følelse af sikkerhed. Der er foretaget undersøgelser, hvor det er påvist, at blodtrykket falder, hvis vi er sammen med et dyr, f.eks. hos lægen. Børns ængstelse for fremmede falder også, når de er sammen med kæledyr. Andre undersøgelser viser også, at mennesker, der er ledsaget af deres hund eller kat, er mere tilbøjelige til at tale med andre mennesker, end når de er alene. Desværre nævner Bent Leicht Madsen kun, at disse undersøgelser er lavet i USA og ikke noget om undersøgelsens størrelse, kun at metoden var at måle patienternes blodtryk og puls i venteværelset. Her kunne man direkte måle, at blodtrykket faldt, mens patienten kikkede på et akvarium. Jeg kan ikke sige, at disse undersøgelser er veldokumenterede, men der findes så få undersøgelser omkring dette emne, at jeg har valgt at nævne dem alligevel, da jeg selv tror på, at effekten af dyr er målelig.

Flere undersøgelser har vist, at hvis der kommer en hund ind i familien i en krisesituation, (f.eks. skilsmisse, sygdom osv.) vil den i de fleste tilfælde have en god indflydelse på familien. Jo mere ustabil familien er, jo flere ændringer vil et kæledyr påføre familiemønstret. Men i nogle tilfælde kan barnet gå hen og blive "sorteper", da hundens ubetingede kærlighed og accept, kan få forældrene til at overføre opmærksomhed og følelser til hunden, i stedet for barnet.

Igen er Bent Leicht Madsens henvisninger til undersøgelser ikke særligt underbygget, men jeg vælger stadig at bruge undersøgelserne af ovennævnte årsager.

Kæledyr som terapi

Kæledyr har været brugt i forbindelse med behandling allerede i 1700 tallet, bl.a. på alderdomshjem og veteranhjem i York i England.

I Bent Leicht Madsens bog henvises der til en amerikansk psykolog, B. M. Levison, som i 60'erne har skrevet flere artikler om brug af kæledyr i terapeutisk sammenhæng.

Det var en tilfældighed, der ledte ham ind på dette emne. En dag fulgte Levisons hund med ud, da han skulle modtage et "psykisk uroligt" barn til konsultation. Barnet tog straks kontakt til hunden og derigennem kom Levison hurtigere i kontakt med barnet.

Han mener, at kæledyr er ”overførende objekter”, som barnet danner ikke-truende relationer til, og at barnet gennem generalisering, kan overføre oplevelsen til menneskelige relationer.

Levison mener at specielt overfor nonverbale og hæmmede børn, er kæledyr meget velegnede.

Man har f.eks. opnået forbløffende resultater med autistiske børn.

Hvad er en terapihund?

Jeg har besøgt Nordjyllands Dyreadfærds-klinik (NDA) ved Vibeke Reese, for at afklare, hvad en terapihund er og hvorledes den trænes og bruges.

En terapihund er en hund, der bruges i det terapeutiske arbejde med mentalt handicappede eller emotionelt belastede mennesker, ofte børn. Det er en hund, der er trænet til at støtte og hjælpe personen med at komme over et traume. Det er ”terapeutens” fulde ansvar at sørge for, at hunden aldrig udsættes for fysiske overgreb eller konfronteres med voldelige personer. Hunden skal have ”terapeuten” som sit faste holdepunkt. Den skal bo hos ”terapeuten” og i sin fritid være dennes familiehund.

Terapihunde er trænet til at søge kontakt med mennesker på kommando og til at tillade, at disse rører ved den, krammer den og kæler med den, samt til at give dem sin fulde opmærksomhed.

Hundene trænes til et højt lydighedsniveau. Hunden lærer, at den kun må tage kontakt på kommando eller anden opfordring og aldrig være påtrængende.

Terapihunde er også trænet til at udføre diverse tricks, som fanger børns interesse og tiltrækker dem, og den lære at lære på meget kort tid, da det er vigtigt, at barnet kan lære den nye tricks og få hurtig succes, så barnet oplever en mestring.

Det tager mellem 1½ og 2 år at træne en terapihund. Det er meget afhængigt af racen og hvilke ting, hunden skal kunne.

Det er vigtigt, at hunden har gennemgået alle udviklingsfaserne på en positiv måde, og er blevet voksen, for at blive en stabil terapihund.

Ikke alle racer er lige anvendelige til at blive uddannet til terapihunde, men hvis hunden er mentalt egnet, kan det lade sig gøre at træne de fleste racer. Vibeke har bl.a. trænet en Papillon

til en autistisk mand. Hvis en hund trænes til en bestemt person, er det vigtigt, at den kommende ejer er med til at udvælge racen, da det er ejeren, der skal leve med hunden.

I forhold til min målgruppe, vil de bedst egnede racer være: Labrador, Golden Retriever, Schæfer, Dogue de Bordeaux, Grosser Schweizer Sennen og lignende racer. Disse racer er kendetegnet ved fra naturens side at være rolige og afbalancerede. Racen alene er ikke nok. Vibeke foretager en test på hvalpene allerede, når de er 6 uger gamle, og igen når de er 7½ uge gamle for at finde den bedst egnede. Der skal ofte testes flere kuld for at finde den helt rigtige hvalp. Hvalpen bliver efterfølgende evalueret under hele træningsforløbet. Træningen foregår i samarbejde med den person, som skal have hunden. Vibeke står for den daglige træning, og modtageren deltager to eller flere gange om ugen. Her lærer modtageren både om hundens behov og pleje og at træne / bruge den. Det er vigtigt også at opbygge et tillidsforhold mellem hunden og modtageren, fra hunden er helt lille.

Det kan dog også lade sig gøre at optræne en terapihund uden modtageren, hvis denne ikke er i stand til at deltage.

Terapihundens brug i pædagogisk øjemed.

En familiehund kan give barnet meget, men hunden har sjældent både de kvalifikationer og den træning, der gør forskellen på familiehund og terapihund,. Derfor vil det i pædagogisk øjemed være det sikreste og det klogeste, at arbejde med en terapihund. En terapihund er ligesom en politihund klar over, hvornår den har fri, og hvornår den er på arbejde.

Et tilknytningsforstyrret barn har ofte mistet tilliden til "det talende folk", og derfor vil barnet lettere kunne knytte sig til hunden og give udtryk for følelser, da den ikke sladrer, ikke retter på barnet eller skælder ud. Da hunden er trænet til at rette opmærksomheden mod barnet, vil barnet også føle, at det både bliver set og hørt.

Samtidig kan hunden føle barnets reelle emotionelle tilstand og reagere på denne og ikke kun på "her og nu" situationen. Hvis barnet har været i en konflikt og skælder voldsomt ud, men barnet i virkeligheden er frygtelig ulykkelig over en hændelse fra dagen før, vil hunden gå ind og trøste barnet med nærhed, i stedet for at forsøge at dæmpe barnets vrede. Dette foregår ikke på det bevidste plan for barnet.

Hunden skaber nærhed og tryghed for barnet. Den er til stede i nuet, både fysisk og mentalt. Den "pådutter" ikke barnet kontakt, men kan lægge sig og vente på, at barnet tager / ønsker kontakt.

Der er ingen krav eller forventninger til barnet fra hundens side.

Pædagogens arbejde med terapihunden

Det er ikke muligt at være flere pædagoger om samme hund, da tillid og samarbejde skal være i orden. Det vil stresser hunden at skulle forholde sig til flere førere, og dermed vil den bruge energi på samarbejdet fører og hund imellem og ikke på det primære formål nemlig at være samarbejdende med barnet.

Det er vigtigt, at træne hund og pædagog sammen, da pædagogen er nødt til at lære at arbejde med hunden. Det er vigtigt at vide, hvad man laver, for at få det optimale ud af det.

Fordelen ved at bruge terapihunden i institutionen og ikke i hjemmet er, at barnet ikke udskifter behovet for relationer til mennesker med relation til hunden, og at hunden ikke bliver irrelevant stimuli, når barnet ikke har behov for støtten fra hunden.

Det er muligt at inddrage en 3.person i samarbejdet med hunden, dog skal føreren hele tiden være til stede og have det overordnede ansvar for hunden og give hunden tryghed.

Terapihunden kan bruges til alle målgrupper i institutionsverdenen. Den skal tilpasses de aktuelle behov gennem træning.

I alt arbejde med terapihunde og mennesker er den vigtigste regel, at alt samvær er pædagogens ansvar – ikke barnets og ikke hundens!

Vibeke har kun gode erfaringer med brug af terapihunde. Hun har brugt hundene i mange sammenhænge og har aldrig oplevet, at hunden ikke har formået at skabe kontakt. Hun mener, at hunden gør en meget stor forskel på opnåelse af kontakt.

Vibeke har bl.a. trænet en terapihund til en handicappet lille pige, som man ikke forventede nogensinde ville komme til at gå. Hun lærte at gå ved hjælp af hunden. Pigen trækker sig op at stå ved at bruge hundens pels til at rejse sig ved, og når hun står, støtter hun sig til hunden, som går meget langsomt fremad. Efter at have øvet sig på denne måde gennem længere tid er pigen nu i stand til at gå bare med hjælp af en hånd.

Hunden styrkede pigens taktile sans gennem hundeguffer gemt i pigens tøj, hvilket var til stor morskab for dem begge.

Hunden trænede pigen motorisk, ved at trille bold med hende og skubbe hende i gyngen. Alt sammen i et tempo, som pigen følte sig tryk ved.

Dette er bare et lille eksempel på, hvorledes en veltrænet terapihund kan gøre en forskel for barnet og bruges i pædagogisk sammenhæng.

”Therapy Dogs International”

I USA er man betydelig længere fremme med brugen af terapihunde end i Danmark. Man har forskellige foreninger / sammenslutninger, som arbejder med terapihunde, bl.a. ”Therapy Dogs International” (TDI).

TDI er en gruppe frivillige, som henviser kvalificerede hunde og førere til de steder, der har brug for terapihunde. Det er en ”non-profit” organisation, man betaler ikke for at få henvist en terapihund. Alle indtægter kommer fra medlemskab af ”vennekredsen” og fra frivillige donationer og testamentariske gaver.

Det primære formål med TDI. er at formidle velvære og fællesskab ved at dele terapihunden med de mennesker, som har behov for det. Foreningens mening om, hvilken gavn terapihunde gør, falder godt i tråd med den mening, der er i Danmark.

I Danmark er der dog større krav til uddannelsen af terapihunde, end i USA. Den amerikanske terapihund skal bestå en prøve på 11 punkter, for at blive godkendt. Så må den ellers gerne være en almindelig familiehund.

Jeg er ikke i tvivl om, at nogle familiehunde er i besiddelse af det, der skal til, for at være terapihund. Men som hundefører vil jeg ikke turde bruge en ikke-uddannet hund i det pædagogiske arbejde. Jeg har brug for den sikkerhed, jeg mener ligger i de test, der skal til, før en hund bliver udvalgt til terapihund. Her er det hvalpens naturlige drifter og kontaktbarhed, som kommer til udtryk og ikke en tillært adfærd. Jeg mener, at det betyder meget, at hunden er trænet op til formålet, så den har været udsat for mange forskellige påvirkninger undervejs, og ikke mindst er blevet løbende vurderet af en professionel træner. Dette giver føreren et helt klart billede af hundens reaktionsmønster og adfærd. Jeg mener, at vi har ”blinde pletter”, når det gælder vores egne familiehunde og dermed mener jeg også, at der kan opstå situationer, hvor hunden reagerer uhensigtsmæssigt og måske ligefrem udenfor kontrol, fordi vi har ”valgt” at overse tendensen hos hunden.

Erfaringer med terapihunde

På et behandlingscenter nord for New York, som er et sted for børn med emotionelle problemer, bruger man hunde i behandlingen. Modsat de fleste andre steder lader man børnene træne hunde op til servicehunde.⁴⁷

Et af børnene fortæller, at han tidligere havde svært ved at styre sin vrede. Men efter han begyndte at træne hund, har han lært at styre både vrede og frustration, da hunden reagerer på de følelser, som han har, og så ikke vil arbejde.

Børnene i alderen 12 – 17 år træner servicehunde i 1½ time, 4 gange om ugen. Træningen foregår under ledelse af to professionelle trænere.

Efter at børnene er påbegyndt træningen af hundene, har de været i stand til at skære ned på deres psykiatriske medicin.

Den ene træner fortæller, at både mennesker og dyr kan lide mønstre, og det handler om at nedbryde dårlige mønstre og opbygge gode. Det er ikke en nem proces at træne hunde, og når det så lykkes, sker der en fantastisk stigning i børnenes selvtillid. Børnene opbygger en stor kærlighed til hundene.

Som træneren siger:” Disse børn kender kun til at slå. Vi har lært dem at lege og at elske”.

I Ålborg, på Tornhøjsskolen, bruger man en hund i 6. i som er en specialklasse for børn med brug for ekstra hjælp. Børnene i klassen er mellem 11 og 14 år, og de fleste har svært ved at læse og skrive. Når de læser for hunden, forsvinder angsten for at læse og dermed, oplever læreren, at børnene læser bedre. Som et af børnene udtaler: ”Det er dejligt at læse for Nica (hunden), for hun forstår alt, hvad jeg siger, og hun synes, jeg er god.” Hunden lytter opmærksomt til barnet, men kan den mærke, at noget tynger barnet, begynder den at nusse og puffe i stedet. Barnet har måske haft en dårlig weekend, og det er de skjulte følelser, hunden reagerer på. Læreren udtaler, at hunden selv udvælger de børn, som har mest brug for den lige her og nu. Hunden er en familiehund og bliver bragt til skolen en gang om ugen af ejeren, som har kontakt til børnene, når hun bringer og henter hunden. Hun nyder godt af børnenes tillid til hunden, idet denne tillid smitter af på hende, så børnene også betror sig til hende.⁴⁸

⁴⁷ <http://www.jrn.columbia.edu/studentwork/cns/2002-04-03/syndication/efancher-EastCoastDogs.txt>

⁴⁸ Artikel i familiejournalen nr.13, 26 marts 2005

På tilsvarende måde, har de også på Tommerup skole på Fyn, indført ”skolehunden” Søren.⁴⁹ Her tilhører hunden dog læreren.

Der er utroligt mange personlige beretninger om, hvilken gavn mennesker har af hunde, og selvom vi tager højde for journalistens trang til en god historie, må der være noget om snakken, da essensen af de forskellige historier, er det samme budskab. Nemlig at hunden gør en forskel. Jeg ser den danske brug af hunde i pædagogisk arbejde som værende i de første spæde forsøg. Min kritik til disse forsøg er min fornemmelse af, at det netop er forsøg, og ikke en metode, som i dette tilfælde læreren har sat sig grundig ind i brugen af. Hunden er der ”bare”, og der er ikke noget beskrevet mål med deltagelsen af hunden. Det er min mening, at uanset hvilken rar hund du har, er det for usikkert at bruge den, i stedet for at bruge en terapihund, som er trænet til formålet.

Delkonklusion

Ud fra de forskellige artikler er det tydeligt, at hunden gør en forskel i vores liv, og at vi altid har omgivet os med dyr. At de fleste mennesker har gode erfaringer med dyr, og at det i forvejen ikke er noget nyt at omgås dyr, tror jeg, vil gøre det lettere at få forældre til at acceptere en nytænkning på området. Jeg er ikke længere i tvivl om, at terapihunden vil være en gevinst for det pædagogiske arbejde. Faren kan være, at hunde i børnehaven bliver en modebølge. Det kan friste nogle pædagoger til at bruge familiehunden i stedet for en terapihund ud fra en betragtning om, at ”gamle Basse” kan klare det lige så godt, som en trænet terapihund, der på grund af sin uddannelse, er en bekostelig affære. Ydermere vil pædagogerne måske undlade selv at lære at træne og bruge hunden på den rigtige måde. Dermed kunne jeg frygte, at der kunne opstå disse avisoverskrifter, hvor vi kan læse om ”Børn bidt af hund i børnehaven”.

Jeg mener, at hunden vil kunne fungere som ”overførende objekt” og netop gennem relationen hund og barn imellem, vil pædagogen kunne arbejde målrettet med barnet.

Som tidligere nævnt, vil det være af afgørende betydning, at pædagogen er uddannet til at arbejde med terapihunden.

⁴⁹ <http://www.tv2fyn.dk/article/36004?highlight=skolehund>

3. del

Pædagogens rolle

Jeg har valgt at bruge casen på side 7 og lave en handlingsplan, som jeg vil kunne bruge i arbejdet med Søren (som støttepædagog med hund).

Som udgangspunkt skal forældrene inddrages, og der skal søges støttetimer til Søren.

Det næste trin vil være at afgøre, om der skal bruges terapihund i forbindelse med Søren. Det afgørende for dette valg, er Sørens forhold til hunde, da det vil tage for lang tid at gøre ham fortrolig med hunde, hvis han i forvejen har haft en dårlig oplevelse med en hund. Dette vil jeg komme nærmere ind på i konklusionen.

Når det er afklaret, at Søren ikke er bange for hunde, vil jeg tage ham ind i et lokale, hvor vi kan være alene. Der vil jeg forberede ham på, at hunden er med, inden han møder den. Søren og hunden skal derefter have mulighed for at lære hinanden at kende. Gennem berøring af hundens pels, øre osv. styrkes den taktile sans, og ved at nusse og æ hunden trænes den motoriske sans. I denne periode vægtes opbyggelsen af barn / voksen relation. Når jeg vælger, at der ikke skal være andre til stede, er det fordi interessen for hunden vil tiltrække de andre børn, og formålet med hunden er, at Søren skal opnå noget, de andre ikke har, nemlig en relation til hunden. Først når der er opstået en relation mellem Søren og hunden, kan den bruges til at skabe kontakt til de andre børn.

Det første trin vil derfor være at lade barn og hund lære hinanden at kende. Pædagogen viser, at hun er der, men lader dem få ro til at mødes. Når der er opbygget et tillidsforhold, begynder pædagogens arbejde. Ved at bruge hunden som det fælles 3. flyttes fokus fra Søren, og han vil ikke være så meget på vagt overfor pædagogen.

Det gælder om at styrke Sørens tro på, at både hund og pædagog vil ham. Det er vigtigt, at pædagogen respekterer Sørens grænser og ikke bliver fysisk, men samtidig skal pædagogen vise med ord og kropssprog, at hun har lyst til at være sammen med ham, og vil ham noget godt.

Ved at pædagogen bruger kommandoer og positiv forstærkning overfor hunden og samtidig er bestemt i sine krav, kan hun vise Søren, at hun ikke bliver vred og skubber hunden fra sig, når den laver fejl; men at hun gennem vejledning hjælper hunden til at udføre kommandoen og belønner den, når det lykkes. Dette kan forhåbentligt give Søren tillid til pædagogen, så han tør forsøge at klare de udfordringer, hun giver ham, uden at føle angst for resultatet. Samarbejdet

mellem Søren og pædagogen opstår, når hans interesse for, hvad pædagogen kan få hunden til at gøre, bliver så stor, at han selv ønsker at få hunden til at gøre, hvad han beder den om.

Pædagogen lærer Søren at give de rigtige kommandoer og belønne hunden, når den gør det rigtigt. På denne måde styrkes Sørens kommunikation. Han lærer at tage hensyn til måden at kommunikere på ved at opleve, at hans eget behov for, at hunden gør, hvad han beder den om, først bliver opfyldt, når han kommunikerer, så hunden forstår hans hensigt. Når han har lært at få hunden til at udføre kommandoer, er det måske tid til at gå videre med at skabe kontakt til de andre børn og voksne. Søren kan lære primærpædagogen, hvordan man skal få hunden til at gøre forskellige ting og dermed opleve sig selv som værdifuld i forhold til at vide / kunne noget, som pædagogen ikke kan. Dette vil styrke hans selvværd og selvtillid. I forbindelse med de andre børn vil Søren opleve, at de fleste børn gerne vil hilse på hunden, og idet Søren kan få hunden til at udføre forskellige ting, vil interessen for Søren selv også stige. Han vil være i stand til at hæve sin position i feltet gennem samspillet med hunden, da den har vakt de andre børns interesse, og det er Søren, der kan få den til at lyste de kommandoer, han giver. Søren kan noget, de andre ikke kan. Dette vil også styrke hans selvværd og selvtillid.

Det er vigtigt at huske, at hunden er midlet til at nå målet og ikke en erstatning for pædagogen. Pædagogen skal være med og støtte Søren under hele forløbet, hun må sætte ord på det der sker og sætte ord på de følelser både Søren, hunden, og de andre børn viser.

Pædagogen skal hele tiden have overblik over situationen og tage ansvaret for, hvorledes det udvikler sig.

Læring kan foregå alle steder. Det kan foregå i bymiljøet, hvor der skal passes på bilerne, og hvor det ikke nytter, at Søren løber væk. For hvad skal hunden så gøre? Dette vil styrke Sørens ansvarlighed og omsorgsevne. Eller i skoven hvor det er spændende at se, hvad det er hunden har færten af, eller om Søren kan få hunden til at hoppe over en væltet træstamme. At følge hundens spor vil pirre Sørens nysgerrighed, styrke evnen til at fordybe sig og lade en anden tage initiativet til handling. Spring over træstammer og lignende vil styrke Sørens motorik

Det er kun fantasien, der sætter grænser for, hvad hunden kan hjælpe Søren med at lære.

Efterhånden vil jeg begynde at trække hunden lidt i baggrunden og få Søren til at foretage sig noget uden den. Det kunne for eksempel være at fortælle de andre børn om en tur med hunden.

Derved vil fokus fra de andre børn fjernes fra hunden og overføres til Søren.

Når et pædagogisk forløb beskrives på denne måde, virker det som om, at tingene sker lynhurtigt, men det er vigtigt at give det tid og ikke forcere en udvikling.

Gennem samværet med hunden vil Søren forhåbentlig få opbygget selvtillid og selvværd, så han tror mere på sin egen værdi i forhold til de andre børn. Samspillet med at træne hunden kan styrke Sørens evner til at samarbejde, til at lytte og til at kommunikere med andre mennesker. Disse ting, som jeg her har trukket frem, vil Søren kunne bruge til at opnå behovstilfredsstillelse på en positiv måde. Han vil få nye billeder i sin kvalitetsverden, og dermed vil hans habitus også få mere indhold.

Når Søren lærer at give hunden kommandoer, lærer han samtidig at koble tanke, ord og handling sammen. Han er nødt til at beslutte / vide, hvad han vil have hunden til. Derefter skal der gives den rigtige kommando, før resultatet – at hunden gør det Søren ønsker – viser sig.

Disse ting vil styrke Sørens kapitaler og dermed forbedre hans position i feltet. Når Søren er i stand til at koble tanke, ord og handling, har han også muligheden for at reflektere over de forskellige hændelser. Han bliver i stand til at vælge sine ønsker og handlinger, og dette, mener jeg, vil øge Sørens oplevelse af livskvalitet.

Når jeg ser på Siri Næss' definition af livsværdi, vil han være i stand til at være aktiv deltagende i rollelege, og det vil være muligt at få jævnaldrende kammerater, som han kan få fælles alderssvarende interesser med. Gennem vellykkede forhandlinger vil han få et bedre selvværd og opleve sig selv som en anerkendt del af fællesskabet.

Da pædagogen skal have overblik over hele forløbet, er planlægning vigtigt. Noget af det første, pædagogen skal tage hånd om, er forældresamarbejdet. Det er vigtigt at inddrage forældrene fra starten. Hvis forældrene ikke er direkte involveret i arbejdet med terapihunden, mener jeg, at det skaber en større afstand mellem Søren og forældrene. Forældrene vil opleve hunden abstrakt og vil have svært ved at relatere til Sørens oplevelser og fortællinger om og med hunden. Derfor mener jeg, at forældrene skal møde hunden og pædagogen og gennem megen information og løbende kontakt skal følge med i forløbet. Forældrene kan bruge samtaler om hunden og oplevelserne som fokuspunkt. Der igennem opbygges en fælles interesse og et positivt samvær. Når man arbejder med mennesker, er det vigtigt at tage udgangspunkt i nærmeste udviklingszone. Tilknytningsforstyrrede børn er ofte meget behovsstyrede. Første skridt må derfor være at tage udgangspunkt i barnets behov og arbejde hen i mod læring af behovsudsættelse. På dette tidspunkt er det pædagogens rolle at være tydelig i krav om adfærd og samtidig sætte ord på de følelser, som barnet eller andre viser. F.eks. ”Jeg vil ikke have, at du

slår. Peter bliver ked af det". Ved at pædagogen er struktureret både i de fysiske rammer og de pædagogiske krav, gives barnet ro til at forholde sig til det, der er vigtigst i den situation, barnet er i lige her og nu. Det skal ikke bruge energi på at forudsige, hvad pædagogen vil sige, eller på aktiviteter i periferien, som ikke har noget at gøre med barnet.

Efterhånden som barnet forbedrer koncentrationen, skal denne struktur gøres mere åben, og der skal arbejdes hen i mod selvbestemmelse gennem ansvarlig handlen.

Jeg mener, at det er vigtigt, at barnet lærer at tage ansvar og reflektere over egne handlinger.

Hvis barnet bliver styret af omgivelserne gennem strenge krav, står barnet med store problemer den dag det bliver så gammelt, at pædagogerne forsvinder ud af barnets liv, og det skal klare sig selv. Det vil virke, som en fængslet person sættes fri efter 10 år og står på gaden uden hjælp eller noget sted at gå hen.

Konklusion

Vores historiske tilknytning til dyr gør, at vi alle har et forhold til dem. Det kan være både gode og dårlige oplevelser, der danner grundlag for dette forhold, men heldigvis er det oftest gode oplevelser med dyrene, vi husker. Dette tror jeg kan bane vejen for indførelsen af terapihunde i det pædagogiske arbejde.

Samtidig med at de fleste har gode oplevelser med hunde og føler tiltrækning til og omsorg for dem, føler vi os ikke truet af dem. De er ikke klogere eller bedre end os. Dette, tror jeg, vil gøre det nemmere for forældrene, at gå positivt ind for brugen af terapihund i forbindelse med deres barn. De har ofte selv gode minder om et kæledyr, og de føler ikke hunden som en trussel mod deres forældreverden på samme måde, som en autoritet indenfor børneopdragelse måske kan få dem til at føle.

Når jeg ser på brugen af terapihund i forhold til børnene, mener jeg, at den vil kunne gøre en forskel.

Et tilknytningsforstyrret barn har helt eller delvist mistet tilliden til "den sikre base", og at genopbygge denne tillid er det primære mål for det pædagogiske arbejde. Da barnets manglende tillid og de oplevede svigt relaterer til mennesker, mener jeg, at terapihunden vil være en rigtig stor hjælp til at skabe tillid og derefter til at være det overførende objekt til støttepædagogen (hundeføreren), primærpædagogen og ikke mindst forældrene.

I min case er forældrene hverken uvillige eller ude af stand til at yde omsorg for Søren.

Situationen er, efter min mening, opstået ud fra den situation familien lever i. Det vil sige travlhed og mindre børn, der kræver forældrene, så Søren hurtigt har måttet klare sig selv. I denne familie mener jeg, kan hunden hurtigt gøre en forskel. Jeg forudsætter, at forældrene vil vise en oprigtig interesse for Sørens oplevelser med hunden. Ved at sætte Søren i fokus uden afbrydelser, kan disse oplevelser med hunden danne grundlag for gode og nære samtaler.

Hunden fjerner fokus fra det personlige niveau og gør det nemmere at komme i gang med en ”ufarlig” samtale, hvor den dårlige samvittighed og følelsen af at mislykkes som forældre, ikke aktiveres.

Der vil være store fordele ved at placere hunden i støttekorpsset i forhold til at give barnet en terapihund i hjemmet. Hunden vil blive brugt ud fra et pædagogisk fokuspunkt og barnet vil ikke miste interessen for hunden. Familien vil ikke blive pålagt flere forpligtelser, som de måske ikke magter eller ikke har lyst til. Ved at have hunden hjemme er der fare for, at barnet enten mister interessen, at hunden splittes mellem de forskellige familiemedlemmer, eller barnet simpelthen overfører behovet for nærhed til hunden og dermed trækker sig endnu mere væk fra mellemmenneskelige relationer. Dette forhindres ved, at hunden er i institutionen og bliver brugt af en pædagog, der både har viden og lyst til at arbejde med barn og hund.

For mig er hundens udvælgelse hos opdrætteren, træningen og pædagogens oplæring til forståelse af hunden en nødvendighed for at skabe ”et sikkert redskab” til brug i pædagogisk arbejde. Jeg er af den overbevisning, at uanset hvor rar en familiehund man har og hvor meget styr man mener at have på den, så er det ”farligt” at bruge familiehunden i denne sammenhæng. At læse en hunds signaler kræver øvelse, og at kunne forstå signalerne kræver viden. Dette er en vigtig grund til at pædagogen skal lære at omgås hunden rigtigt. Det er de færreste familiehunde, der er socialiserede så godt, at de ikke nemt kan udsættes for uvante situationer, hvilket kan gøre at hunden reagerer uhensigtsmæssigt overfor barnet og uventet for føreren. Derfor mener jeg at der altid skal bruges uddannede terapihunde og ikke familiehunde, hvis du vil udføre pædagogisk arbejde med en hund.

Faren ved at bruge terapihunde i pædagogisk arbejde, mener jeg ikke går på, hvorledes hunden reagerer, men mere på pædagogens brug af hunden.

For det første er hunden trænet og testet til at være ”sikker i brug” og har lært ikke at køre op i stress ved leg. Hvis barnet udsætter hunden for noget ubehageligt, og pædagogen, som har lært at

læse hundens signaler, er sit ansvar bevidst, er der tid nok til at gribe ind, inden situationen udvikler sig.

For det andet er det alle hundes natur at undgå konflikter (konflikter i en vild hundeflok vil reducere chancen for overlevelse). Dårlige oplevelser kan imidlertid, som med børn, få hunden til at mene, at angreb er det bedste forsvar. En terapihund har ikke været udsat for denne type oplevelser og vil derfor undgå konflikten ved at sende dæmpende signaler eller trække sig væk fra situationen.

En terapihund er et levende væsen og skal behandles med respekt og kærlighed, så når jeg omtaler terapihunden som pædagogisk redskab, er det ikke af manglende respekt for et levende væsen, men en præcisering af hvorledes jeg mener, den skal bruges i det pædagogiske arbejde. Hunden skaber, i kraft af at være levende og omsorgsgivende, et samhørighedsforhold til barnet, men det er pædagogen, der skal tilføre relationen et fremadrettet perspektiv. Her mener jeg, at den reelle fare ligger. Hvis pædagogen overlader udviklingen i relationen til barn og hund, vil den stagnere på et niveau, hvor begge "har det rart".

Jeg kan sammenligne det med læring af begreber gennem huskespil. Vi udleverer ikke spillet og beder barnet spille med sig selv. Barnet spiller med en pædagog, som vejleder om reglerne og har et formål med processen, nemlig at barnet skal lære begreberne. På samme måde skal der arbejdes med hunden. Den har dog den fordel, at den "spiller" aktivt med og er i stand til at skabe en relation til barnet.

Nogle af de spørgsmål, jeg har hørt i forbindelse med dette projekt er "hvad nu hvis hunden bider?", "hvad, hvis barnet har allergi?" eller "hvad, hvis barnet er bange for hunde?"

- En terapihund er trænet til denne form for arbejde og udvalgt med megen omhyggelighed, netop for at undgå situationer, hvor hunden bider, og når pædagogen ved, hvad hun laver, kan hun som sagt gribe ind, inden der sker noget.

- Ikke alle pædagogiske redskaber kan bruges til alle børn og står man med et barn med allergi, må man vælge at bruge andre redskaber til at nå barnet.

- Et barn, der er bange for hunde, kan godt "helbredes" for denne angst gennem træning, men det tager lang tid, at gøre barnet helt tryk ved hunden. Barnet er ca. 3 år i børnehaven, og inden der er grundlag for at ansøge om hjælp til barnet og dette er bevilliget, går der nogen tid. Det reducerer tiden til målrettet pædagogisk arbejde med barnet, så er barnet bange for hunde, mener jeg, at man skal vælge et andet redskab til at nå barnet. Angsten for hunde er ikke afgørende for barnets udvikling, og der er vigtigere ting barnet skal kunne, end at omgås hunde. Jeg mener, at

det er tidsspilde, at skulle tilvænne barnet til hunden, inden det pædagogiske arbejde iværksættes.

Det pædagogiske arbejde vil altid være meget påvirket af samfundsstrukturen. Samfundets krav til dannelse, vil sætte de overordnede normer for institutionens virke, hvor hovedformålet er at fremme børn og unges udvikling, trivsel og selvstændighed. Disse mål mener jeg terapihunden kan hjælpe pædagogen med at opfylde.

Som jeg ser samfundet i dag, er viden vores største globale eksportvare, altså skal børnene forberedes på en læring på højere niveau, hvis samfundet skal bibeholde evnen til at "levere varen". Der bliver så indført læreplaner i institutionerne for at fremme børnenes modtagelighed for læring, og på den måde påvirkes institutionernes målsætning løbende af omverdenen.

Det samfundsmæssige mål er at have flest mulige borgere, der kan tage hånd om sig selv og bidrage til samfundets beståen gennem arbejde. Derfor er det også i samfundets interesse, at der bliver gjort en ihærdig indsats for tilknytningsforstyrrede børn, så de får de bedste muligheder for at deltage aktivt i samfundet og ikke ender i subkulturer, fængsler eller på behandlingshjem. Jeg er overbevidst om, at hunden også kan hjælpe børnene til at opnå den ro, som de behøver, for at fordybe sig og dermed blive bedre til at opnå læring.

Desværre er der meget systemtænkning i vores samfund. Der kan gå lang tid fra et system ser et problem, til et andet system iværksætter nogle hjælpeforanstaltninger. Jeg mener, at ved at anbringe terapihund og pædagog i støttekorpsset, vil de være tættere på institutionerne, og dermed kunne indsættes langt tidligere, end hvis de skulle gennem f.eks. socialforvaltningen.

Ofte er systemtænkningen forbundet med økonomi, og det kan være en hindring for indførelse af terapihunden i det pædagogiske arbejde. Hvilken "kasse" skal betale for det? At der på sigt vil kunne spares penge på andre områder, kommer jo ikke den "kasse" der skal betale for forebyggelsen til gode.

Jeg kunne forestille mig, at terapihunden anskaffes af pædagogen og der så ydes støtte, helt eller delvist, til uddannelsen af hunden, hvorefter der kræves ansættelse i en aftalt periode i kommunen. Pædagogen kan så få et løntillæg, for at arbejde med hunden. Hund og pædagog skal danne makkerpar, så længe hunden arbejder, og dette kan stavnsbinde pædagogen, hvis kommunen skal afholde samtlige udgifter.

Kan man få økonomien til at hænge sammen, er jeg ikke i tvivl om, at det både kan lade sig gøre og vil være en styrke, at anvende terapihunde i det pædagogiske arbejde.

Litteraturliste

Siri Næss
 ”Liv og kvalitet i omsorg og pædagogik”
 Per Holm, Jesper Holst, Søs Balch Olsen
 Birger Perlt(red.)
 Forlaget Systime. - 2004
 Side 28 - 30

Kari Killén
 ”Omsorgssvigt er alles ansvar”
 Hans Reitzels Forlag
 2. udgave 7. oplag – 2002
 Side: 31 -58

Niels Peter Rygård
 ”Børn og unge med tilknytningsforstyrrelse”
 ”Tidlig Frustration”
 Forfatterforlaget – 3. udgave 1. oplag - 2006
 Siderne: 13 – 46, 56 – 62, 66 – 71, 81 – 88

Else Christensen
 ”Opvækst med særlig risiko”
 Indkredsning af børn med behov
 for en tidlig forebyggende indsats
 KØBENHAVN 2006
 Socialforskningsinstituttet
 Side 22 - 26

John Bowlby
 ”En sikker Base”
 Det lille forlag -1988
 Siderne 19- 21

Bent Leicht Madsen
 ”Børn, Dyr og Natur”
 Forlaget Børn og Unge
 1. udgave 9. oplag - 2003
 side 89 - 140

Søren Gytz Olesen & Peter Møller Pedersen
 ”Pædagogik i sociologisk perspektiv”
 Forlaget Puc 1. udgave 3. oplag - 2005
 Side:139-160

Yngve Hammerlin & Egil Larsen
 ”Menneskesyn i teorien om mennesket”
 Forlaget Klim 1. udgave 3. oplag - 2004
 Side: 191 – 199

Internet:

<http://www.vetmed.ucdavis.edu/CCAB/ISAZ%20Newsletter%20November%202000.pdf>

<http://www.tv2fyn.dk/article/36004?highlight>

<http://www.visionspartiet.dk/aktuelt/side.php/nr/16#Oplægomkriminalitet>

service loven: <http://147.29.40.91/DELFIN/HTML/A2003/0076429.htm#K9>

Therapy Dogs International: <http://www.tdi-dog.org/whatdo.html>

<http://www.jrn.columbia.edu/studentwork/cns/2002-04-03/syndication/efancher-EastCoastDogs.txt>

Artikler fra blade og bøger til inspiration:

Lena E. Sørensen – Hesten som pædagogisk redskab

Familiejournalen – nr.13, 26 marts 2005

Politikken – 5. sektion s.5 – 12 februar 2006